

İÇİNDEKİLER

Sırça Hayvan Koleksiyonu ..., 5

The Glass Menagerie ..., 91

TENNESSEE WILLIAMS

**SIRÇA HAYVAN
KOLEKSİYONU**

[The Glass Menagerie]

Türkçesi
Aytuğ İz'at

Çeviri Notları

1. Tennessee Williams'ın *The Glass Menageri* adlı ünlü eseri, ilk kez Chicago'daki Civic Theatre tarafından 1944 yılında sahnelendi. Oyun 1964 yılında Can Yücel tarafından dilimize çevrilerek, *Sırça Kümes* adı altında yayınlandı (M. Eğitim Bakanlığı Modern Tiyatro Eserleri Serisi 93). Biz, oyunun adını, özgün adına sadık kalarak *Sırça Hayvan Koleksiyonu* olarak çevirmeyi uygun bulduk.

2. Bu güncel çeviride, Sayın Yücel'in renkli üslubundan farklı olarak, ana metne sadık kalmaya titizlikle özen gösterdik.

3. Çevirimizdeki bir diğer farklı husus ise, Tennessee Williams tarafından yazılan sahneleme notlarının eklenmesidir.

Yönetmen, sanat yönetmeni, teknik sorumlular ve oyuncuların bu notlardan çok faydalanacağına inanıyoruz.

Aytuğ İz'at

SAHNELEME NOTLARI

Tennessee Williams

Sırça Hayvan Koleksiyonu, anılara dayalı bir oyun olduğu için, alışılmamış ölçüde özgürce sahnelenebilir. Oyunun çok duyarlı ve zarif malzemesinden dolayı, sahenin genel atmosferi ile yönetim incelikleri çok önemlidir. Dışavurumculuk veya diğer geleneksel drama yaklaşımları sadece geçerli bir amaca hizmet eder, bu da, gerçeğe mümkün olduğunca yaklaşabilmektir. Eğer bir oyun sıra dışı tekniklere yer veriyorsa, bu, onun gerçeğe uğraşma sorumluluğunu bir kenara atmasına izin vermediği gibi, aksine, gerçeğe daha yakından bakabilmesini ve konuların içine daha derinlemesine girerek, onların daha canlı bir şekilde yansıtılmasını sağlamalıdır. Gerçeği, bir buzdolabını bütün buzlarıyla birlikte gösterir gibi, aynen yansıtmak, karakterlerin her şeyi aynen ve izleyicilerin diliyle anlatması ve canlandırması, bir akademisyenin çalışmasıyla, ya da, doğanın fotoğrafını çekmekle eş anlamlıdır. Günümüzde, fotoğrafın sanattaki önemsizliğini herkes bilmelidir; doğrular, yaşam, ya da gerçek, yaşayan bir organizma gibidir ve şiirsel canlandırmayla olduğu gibi değil de başka formlarda ve yeni biçimlerde canlandırılmasını sağlar.

Yukarıdaki giriş cümleleri, sadece bu oyun için geçerli bir önsöz olarak algılanmamalıdır. Bütün söylenenler, tamamen gerçekçi yaklaşımlarla giderek sıkıcı hale gelen geleneksel tiyatrodan uzaklaşıp, kültürümüzdeki canlılığı yansıtan yeni tiyatro kavramını oluşturmaktadır.

PERDE UYGULAMASI... Oyunun özgün yazımıyla, sahnelenmesi arasındaki en önemli fark, ikincisinde, oyuncu deneysel olarak eklediğim "projeksiyon perdesi" (PERDE) ögesinin kullanılmamasıydı. Ana metinde PERDE, üzerine slaytlarla düşürülen yazı veya görüntüler için kul-

lanılmıştı. Oyunun Broadway'daki sahnelenmesinde PERDE unsuru kullanılmamış olmasına rağmen buna üzülmedim. Bayan Taylor'un olağanüstü yorumu bu ögenin kullanılmasını gereksiz kılmıştı. Ama bazı okuyucularımızın bu ögenin niçin eklendiğini merak ettiklerini düşünüyorum. Bu bakımdan kitap halinde basılmadan önce açıklamak istiyorum. Bu görüntü ya da yazılar, sahne arkasından yansıtılmaktadır, oturma odası ile yemek odasının arasına gerilen, ama kullanılmadığında da sahne görüntülerini engellememesine özen gösterilen bir perdeye aksettirmektedir.

Bu uygulamanın amacı açıktır: Her sahnede bazı değerlerin vurgulanmasını sağlamak. Her sahne, çok önemli bir veya daha fazla ögeyi içerir. Bunun gibi episodik oyunlarda, ana yapı ya da deyişler izleyicilere ulaşamayabilir; bu bakımdan değeri de ana yapıdan soyutlanarak, önemsiz bir ek gibi algılanabilir. Hatta bu durum, oyunun sahnelenmesinden olduğu gibi, izleyicilerin dikkatsizliğinden de kaynaklanabilir. Perde'ye aksettirilen görüntü ya da deyiş, özellikle vurgulanmak istenen noktanın geçirtilmesini engeller ve etkisini arttırır. Bu yapısal gereğin yanı sıra, Perde'nin bir de duygusal katkısının olduğuna inanıyorum. Yaratıcı bir yapımcı ya da yönetici, eserdeki tanımlamanın dışına çıkarak, daha farklı kullanımları da tasarlayabilir. Gerçekten de, bu hususta sayısız farklı uygulamaların olabileceğini düşünmekteyim.

MÜZİK... Olağandışı bir diğer vurgulama da müzik alanında geliştirilmiştir. Sırça Hayvan Koleksiyonu adlı bir parça, bazı uygun sahnelerde tekrarlanarak onlara duygusal bir vurgulama kazandırmaktadır. Bu beste, daha çok, içerisinde olunmayan, uzaktan ve bir düşüncenin ortasında öylesine işitilen bir sirk müziğini andırmaktadır. Bu durumlarda beyninizdeki düşünceyi ya da hayalleri bölmeden sizi geçici olarak etkileyebilmektedir; işte böyle-

sine durumlarda sirk müziği dünyadaki en zarif, hatta en hüzün verici müziklerden biridir. O, yaşamın görünürdeki canlılığını ve iç dünyada gizli tutulan ve yok edilemeyen köklü üzüntüleri ifade eder. Zarafetle işlenmiş çok ince bir cama baktığınızda iki şey düşünürsünüz: Camın güzelliği ve ne kadar kolay kırılabileceği. Her iki duygu da tekrarlanan melodilerin içine yerleştirilmeli, sanki bir rüzgâr tarafından zaman zaman oyunun içine sokulup çıkartılıyormuş duygusunu uyandırmalıdır. Bu iki duygu da, sunucunun anlattığı hikâyedeki farklı sahne ve anlatımları birbirine ekleyen bir bağlaç görevi görmelidir. Her bölümde, oyunun en önemli unsurları olan duyguları ve özlemi yeniden canlandırmalıdır. Müzik özellikle Laura'ya ait olduğu için de oyun, onun ve güzel sırça hayvanlarının üzerinde yoğunlaştığında daha belirginleşmelidir.

IŞIK... Bu oyunda ışık gerçekçi değildir. Anıları vurgulamak için sahne loştur. Işık demetleri, seçilmiş alan ve kişiler üzerine yoğunlaştırılır; bazan bu, oyunun merkeziyle de çelişkili olabilir. Örneğin, Tom ile Amanda'nın kavga sahnesinde, Laura'nın hiçbir aktif rolü olmamasına rağmen, en yoğun ışık onun üzerindedir. Bu durum akşam yemeği sahnesi için de geçerlidir. Laura'nın kanepede sessizce durması görüntü odağı olarak korunmalıdır. Onun üzerindeki ışık diğerlerinden daha ayırt edici olmalı, sanki, eski portrelerin, örneğin Madonna, ya da Azizelerin üzerine vurulan türden dinsel bir hava yaratmalıdır. Dini tablolar da, örneğin El Greco'da kullanılan türden loş bir ışık sahneyi aydınlatmalı, böylece PERDE uygulamasına da izin vermelidir. Işığın daha özgür ve daha yaratıcı bir şekilde uygulanması, oyuna, statik uygulamasından daha fazla hareketlilik kazandırır.

SAHNE : St. Louis kentinde bir ara sokak.

BİRİNCİ PERDE Görücü Beyefendiler İçin Hazırlık.

İKİNCİ PERDE Görücü Beyefendinin Gelişi.

Zaman: Geçmiş ve şimdi.

KARAKTERLER

AMANDA WINGFIELD (Anne) : Orta yaşlı, kısa boylu, hayat dolu, eskiyle bağımlı koparamamış, kendisi paranoyak olmasa bile, hayatı paranoyak olan bir kadın. Takdir edilecek özelliklerinin yanında, gülünecek, acınacak tarafları da var. Dayanıklı ve yiğit kişiliğinin yanı sıra, aptalca değerlendirmelerinden dolayı da zaman zaman kırıcı olmasına karşı, şefkatli de olabilen, gerçek dışı hayal içerisinde, hayat dolu ufak tefek bir insan.

LAURA WINGFIELD (Kızı): Çocukluğunda geçirdiği bir hastalıktan dolayı, bir ayağı diğerinden biraz kısa ve tabanlı olan; çok önemli olmasa bile bunun etkisinden kurtulamayarak sahip olduğu sırça hayvan heykelcikleri koleksiyonunun bir parçası gibi yaşayan bir genç kız.

TOM WINGFIELD (Oğlu): Aynı zamanda oyunun sunucusu. Ticarethanede çalışan bir şair. Vicdansız olmasa bile, içine düştüğü kafesten kurtulmak için acımasız davranan bir genç adam.

JIM O'CONNOR (Görücü Beyefendi): Sıradan bir genç adam.

BİRİNCİ SAHNE

Wingfield ailesinin dairesi, son yıllarda nüfus patlaması yaşanan şehir merkezlerinde mantar gibi türeyen ve sayıca nüfusun en geniş kesimini oluşturmalarına rağmen, kısmen esir hayatı yaşayan insanların hücremsi birimlerinde iç içe yaşadığı toplu konutlardan birinin arka tarafındadır. Bu görüntü, insanların farklılaşmalarından ve yatay geçiş yapmalarından ürken, birbirine bağımlı bir şekilde ve sürü gibi güdülebilen bir kitlenin varlığını ve devamlılığını isteyen Amerikan toplumunun bir göstergesi gibidir.

Daire bir ara sokağa bakmakta ve dairenin girişi için bir yangın merdiveni kullanılmaktadır. Binanın ismi bir rastlantı eseri biraz şiirseldir, zira bütün bu devasa binalarda ağır ağır ama söndürülmesi imkânsız bir şekilde insanların çaresizlikleri tütmektedir. Gördüğümüz yangın merdiveni, işte bu gerçeği, onun konumunu ve iniş adımlarını yansıtmaktadır.

Sahne, anıları yansıttığı için, gerçekçi değildir. Anılar ise çok çeşitli şiirsel görüntüler kazanır. Bazı ayrıntılar göz ardı edilir; diğerleri dokunduklarının duygusal değerine bağlı olarak abartılır; çünkü anılar, ağırlıklı olarak gönülden yaşar. Bu yüzden de sahnenin içi loş ve şiirseldir.

Perde kalktığında seyirci, Wingfieldler'in evinin koyu, iç karartan arka duvarını görür. Bu bina her iki yanından karanlık ve dar sokaklarla kuşatılmıştır. Sokaklar ıslık çamaşır ipleri, çöp kutuları, uğursuz ve eleksi görüntülü yangın merdivenleriyle uzayıp gider. Oyun süresince bu yan sokaklardan giriş ve çıkışlar gerçekleşir. Tom'un açış konuşmasından sonra, koyu bina duvarı Wingfieldler'in dairesinin içini gösterecek şekilde saydamlaşır.

Seyircilere en yakın kısımda, aynı zamanda Laura'nın yatak odası görevini gören, açılıca yatak olan bir kanep-

nin de bulunduğu, oturma odası vardır. Hemen arkasından, bir kener veya ikinci bir perde ile oturma odasından ayrılan yemek odası bulunur. Oturma odasındaki eski bir etajerin üzerinde bir yağm saydam sırça hayvan heykelticikleri görünür. Oturma odasındaki sütunun solundaki duvarın üzerinde babamın büyütilmiş bir fotoğrafı asılıdır. Başına, Birinci Dünya Savaşı sırasında askerlerin giydiği kepi giymiş, çok yakışıklı bir genç adamın resmi- dir bu. Sanki sonsuza dek güleceğim der gibi, ağzı kulaklarında gülmektedir.

Duvarın üzerinde, ayrıca, fotoğrafa yakın bir yerde bir daktilonun klavyesi ile stenografi şemaları asılıdır. Bunların altında, küçük bir masanın üzerinde bir daktilo durur. Seyirciler açılış sahnesini, saydam dördüncü duvar ile ince ipek gibi saydam perdenin arkasından görüp, işitirler. İşte bu açıklayıcı sahne sırasında dördüncü duvar yavaş- ça yükselip, gözden kaybolur. Bu saydam dış perde Tom'un kapanış konuşmasına kadar bir daha da inmez. Oyunu sunanın kişiliği gizlenmez, oyunu düşündüğü gi- bi yorumlarken, istediğini yapmakta özgürdür. Tom, gemici kılığında gelip, yangın merdiveninin etrafın- da oyalanırken, bir sigara yakar ve seyircilere doğru ko- nuşmaya başlar.

TOM Evet, dağarcığımda bazı numaralarım var, elbise- min kolu içinde de bazı şeyler saklarım. Fakat, bir sahne sihirbazının tam zıddıyım ben. O, sizin gözün- zü öyle bir boyar ki, siz de bunu gerçek sanırsınız. Oysa ben size hayalle bezenmiş gerçeği sunarım. En önce zamanı tersine, şu tuhaf, olağandışı 1930'lu döneme çeviririm; o koskoca Amerikan orta sınıfı, sanki körler için bir okulda eğitiliyordu. Onları ya kendi gözleri terk etmişti, ya da kendileri gözlerin- den yararlanmasını bilmiyorlardı ki, parmaklarını çökmekte olan bir ekonominin Braille Alfabesindeki harflerine sıkı sıkı bastırıp duruyorlardı.

İspanya'da devrim vardı. Burada ise sadece bağrı- şmalar ve şaşkınlık hüküm sürüyordu. İspanya'da Guernica vardı. Burada ise, diğer zamanlardaki ses- siz ve sakin şehirlerde, Chicago, Saint Louis ve Cleve- land'da, çoğunlukla kanlı geçen işçi ayaklanmaları vardı...

İşte oyunumuzun sosyal geri planı budur.

(Müzik başlar)

Oyun, anılar üzerinedir. Bu yüzden de, loş, duygusal ve gerçek dışıdır. Anılarda her şey sanki müzikseldir. Bu da, kulislerden gelen keman seslerini açıklar.

Ben oyunun sunucusuyum, hem de bir oyuncusu. Diğer karakterler, annem Amanda, kız kardeşim La- ura ve son sahnede ortaya çıkan kardeşimin muhtem- mel kısmeti olan centilmen. Bu genç adam, oyundaki en gerçekçi karakter, bizlerin her nasılsa koptuğu gerçek dünyadan içimize giren çirkin niyetli kişi. Bir şair olarak benim simgelere karşı bir zaafım oldu- ğundan, bu karakteri de bir simge gibi kullanıyorum; çok geç kalan ve bizim hayatta peşinden koştuğumuz beklentilerimizi simgeler o.

Oyunda bir de beşinci karakter var; kendisi şömine- nin üzerinde asılı olan ve gerçeğinden daha büyük bu fotoğrafının dışında, oyunda asla görünmez. Bizi yıllar önce terk eden babamızdır bu kişi. Telefoncu- ydu ama uzak diyarlara âşık, çalıştığı telefon firma- sından ayrılıp, ışık delisi bu şehirden sıvışıp gitti... Ondan aldığımız en son haber, Meksika'nın Pasifik kıyılarında Mazatlan'dan gönderilen adresiz bir kartpostaldı ve üzerinde sadece iki kelime yazılıydı "Merhaba... Hoşça kalın!"

Sanırım, oyunun geriye kalanı kolayca anlaşılabilir. (Kapı perdelerinin arkasından Amanda'nın sesi işitilir)

Projeksiyon perdesinde yazı:
"Nerede o eski karlar"

(Tom perdeleri aralayıp yemek odasına girer. Amanda ve Laura, kenarları açılır bir masanın başında oturur. Masada yemek, tabak... çatal yoktur ama yemek yendiğini el kol hareketleriyle anlatır. Amanda seyircilere dönüktür. Tom ve Laura profilden görünecektir. İçerisi hafifçe aydınlandığında perdelerin arkasında Amanda ve Laura'nın masada oturduklarını görürüz)

AMANDA (Seslenir) Tom?

TOM Evet, anne.

AMANDA Sen sofraya gelmeden dua edemiyoruz.

TOM Geliyorum, anne. (Başını hafifçe eğip, gözden kaybolur. Biraz sonra masadaki yerini alır)

AMANDA (Oğluna) Tatlım, elinle tıkama ağzına. Eğer il-la gerekliyse bir parça ekmekle bastır. Ve çiğne, çiğne-sene! Hayvanların midesindeki salgılar onların çiğ-nemeden yedikleri gıdayı hazmetmelerini sağlar, fakat insanların yutmadan önce ağzındakileri iyice çiğ-nemeleri gerekir. Yiyeceğini keyifle ye oğlum ve ger-çekten tadına var. İyi pişirilmiş bir yemekte o kadar güzel şeyler vardır ki, ancak ağızda bir süre tutulur-sa tadına varılabilir. Bu yüzden de yiyeceklerini iyice çiğne ki tükürük bezlerin de görevlerini yerine getir-meye fırsat bulabilsin.

(Tom, göstere göstere elindeki hayali çatalı masaya bırakıp, sandalyesini geri çeker)

TOM Nasıl yemem gerektiğini durmadan ve bıkmadan tarif etmenden, bu sofrada yediğim bir tek lokmanın bile tadına varamıyorum. Ağzıma aldığım her lok-maya şahin gibi baktığın için, yemekleri bu kadar acele yiyorum. Mide bulandırıcı, iştah kaçırtıcı bütün şu konuşulan şeyler; yok efendim hayvanların iç sal-gılarıymış, ya da tükürük bezleri veya çiğnemeymiş!

AMANDA (Hafifçe) Bir metropol yıldızının şımarıklığı ha! (Tom kalkar ve odada dolaşmaya başlar) Masadan kalk-mana izin verilmedi.

TOM Sigara içeceğim.

AMANDA Çok içiyorsun.

(Laura kalkar)

LAURA Sütlacı getireceğim.

(Tom, kapı aralığında elinde sigarası dikilmektedir)

AMANDA (Kalkar) Hayır, kardeş, yoo hayır... Bu sefer evin hanımı sensin, hizmetçisi de ben.

LAURA Kalktım bile!

AMANDA Yerine oturmalsın küçük hanım, taze ve güzel kalmanı istiyorum, kısmetlerin için.

LAURA (Otururken) Bugün herhangi bir görücü beyefen-di beklemiyorum.

AMANDA (Mutfağımsı yere geçer, yüksek sesle) Bazan onlar hiç beklemediğin anda çıkagelir. Hani bir keresinde, Blue Mountain'da, bir pazar öğleden sonra...

(Amanda mutfağa girer)

TOM Gerisini biliyorum!

LAURA Evet. Ama, bırak da o anlatsın.

TOM Yine mi?

LAURA Bayılır anlatmaya...

(Amanda bir kâse tatlıyla döner)

AMANDA Bir pazar günü, Blue Mountain'da, anneniz için tam on yedi görücü geldi. Hani, çoğu kereler on-ları oturtacak yeterli sandalyemiz bile olmazdı. Zen-ci uşağı papazın evine yollayıp, açılıp katlanan san-dalyeler getirtirdik.

TOM (Kapı aralığındadır hâlâ) O kadar kısmeti nasıl ağırla-yabildin?

AMANDA Konuşma sanatını bilirdim.

TOM Konuşabildiğine bahse girerim.

AMANDA O zamanın kızları nasıl konuşulacağını bilir-lerdi, bunu gördüm ve yaşadım.

TOM Eeee?

Projeksiyon Perdesinde Görüntü:

"Amanda genç kızkenki haliyle kısmetlerini

karşılıyor"

AMANDA Onlar görücülerini nasıl ağırlayacaklarını biliyorlardı. Bir kızın güzel bir yüze, endamlı bir vücuda sahip olması yeterli değildi. Ha, benim bu iki konuda da en ufak bir noksanım yoktu. Ayrıca biraz ince zekâya ve her duruma uygun bir dil becerisine sahip olmak gerekirdi.

TOM Neler konuşurdunuz ki?

AMANDA Dünyada olup biten önemli olayları! Öyle ka-ba saba veya basit, ya da ayıp şeyleri asla ağzımıza almazdık.

(Kapı aralığında dikilmesine rağmen Tom'a sanki masadaki boş sandalyede oturuyormuş gibi hitap eder. Tom ise, bu sahne boyunca kitap okuyormuş gibi yapar)

Görücülerimin tamamı beyefendiydi! Onlar arasında Mississippi Deltası'nın önde gelen çiftlik sahipleri ile onların oğulları vardı!

(Tom, müziğin başlaması ve Amanda'nın yüzüne spot ışığının vurması için işarette bulunur. Amanda'nın gözleri yukarıya dikilir, yüzü parıldar, sesi gürleşir ve sürselleşir)

Pr. Perdesinde Yazı:

"O eski karlar duruyor mu, hâlâ?"

Sonradan Delta Çiftçiler Bankası'nda Müdür Yardımcılığına kadar yükselen genç Champ Laughlin vardı. Hadley Stevenson, Ay Gölü'nde boğulduğunda karısına yüzelli bin dolar değerinde devlet tahvili miras kalmıştı. Ayrıca Cutrere Kardeşler de vardı, Wesley ve Bates. Özellikle Bates en parlak ve en güzel sevda-lılarından biriydi. Şu vahşi Wainwright oğlanıyla kavgalıydı. Ay Gölü Gazinosunda ateş açıp onu yere serdiler. Bates karnından vurulmuştu. Memphis'e götürülürken ambulanda can verdi. Dul karısına da iyi bir miras kaldı, sekiz veya on dönümlük arazi, hepsi bu! O kızla bir inat uğruna evlenmiş, hiçbir za-

man da onu sevmemişti. Öldüğü geceye kadar da benim resmimi yanında taşıdı hep. Bir de şu oğlan vardı, Delta'da bütün kızların önünde eğildiği! Şu güzel, parlak genç Fitzhugh oğlanı, Greene kasabasından...

TOM O neler bıraktı dul karısına.

AMANDA Hiç evlenmedi! Tanrım, sanki bütün hayranlarımla nalı dikiyormuş gibi konuşuyorsun!

TOM Bahsettiklerin arasında sağ kalan tek kişi o, değil mi?

AMANDA Şu Fitzhugh oğlanı Kuzey'e gidip müthiş bir servet edindi... Wall Street'in kurdu diye de nam salmış. Sanki Midas'ın sırrı onda, neye dokunsa altın kesiliyor. Dikkatini çekerim, Bayan Duncan J. Fitzhugh olabilirdim. Ama... babanı tercih ettim!

LAURA *(Kalkar)* Anne, bırak da masayı ben toplayayım.

AMANDA Olmaz canım, sen öne geç de şu daktilo şemasını çalış. Veya biraz stenografi. Canlı ve güzel kalmaya bak! Nerdeyse şu görücü beyefendiler sökün eder. *(Genç bir kız edasıyla sanki acelesi varmış gibi mutfağa yönelir)* Bugün kaç kişiyi ağırlayacağımızı umuyorsun?

(Tom gazeteyi yere fırlatıp, homurdanarak tepinir)

LAURA *(Yemek odasında yalnızdır)* Bir tane bile ağırlayacağımıza inanmıyorum, anne.

AMANDA *(Yeniden görünür, yüksek sesle)* Ne? Hiç kimse mi? Bir kişi bile beklemiyorsun ha? Şaka yapıyor olmalısın!

(Laura annesinin gülüşüne telaşlı bir şekilde karşılık verir. Yarı açık perdelerin arasından süzüllüp çıkar, sonra da ardından hafifçe kapatır onları. Solgun perdenin arkasından, yüzüne odaklanmış güçlü bir ışık vurur. Amanda konuşmasına devam ederken "Sırça Hayvan Koleksiyonu" müziğinin sesi hafiften duyulmaya başlar)

Bir tane bile erkek görücü yok ha? Doğru olamaz bu! Sel baskını olmalı ya da fırtınalar kopmalı bunun için!

LAURA Selden veya fırtınadan dolayı değil, anne. Blue

Mountain'da yaşarken, sen çok çekiciymişsin... O kadar çekici değilim ben!...

(Tom tekrar homurdanır. Laura, ona özür dilercesine bakıp, hafiften güler. Sesİ biraz tutuktur)

Annem evde kalacağımdan korkuyor.

(Sahne "Sırça Hayvan Koleksiyonu" müziği eşliğinde kararır)

İKİNCİ SAHNE

Sahne karanlıktır; projeksiyon perdesine akseden patlıcan görüntülerinin ışıklarıyla aydınlanır. Yavaşça Laura'nın silueti belirir ve perdedeki görüntü kaybolur. Müzik yavaşlar.

Laura, hayvan pençeli ayaklar üzerine oturtulmuş küçük masanın yanında fildişinden yapılma zarif bir sandalyede oturmaktadır. Üzerinde kimonolarda kullanılan cinsten kumaşla yapılmış açık menekşe renkli bir elbise vardır... saçları alnının üzerinden bir kurdeleyle bağlıdır. Sırça koleksiyonunu yıkayıp parlatmaktadır. Amanda yangın merdiveninde belirir. Geldiğini duyan Laura nefesini tutar, sırça malzemelerin bulunduğu kâseyi kenara iter, büyülenmişçesine put gibi daktilosunun önüne oturur. Amanda'ya bir şeyler olmuştur. Yangın merdivenini tırmanırken yüzünden çok şey okumak mümkündür... çaresiz, üzgün ve biraz tuhaf görünür. Üzerinde salte kırk yakalı, kumaştan yapılma ama kadifeymiş gibi görünen bir palto vardır. 1920'lerde giyilen türden kumaştan yapılma ve çirkin görümlü şapkası beş veya altı yıllık olup, elinde siyah suni deriden yapılma, nikel saplı, büyücek bir çanta tutmaktadır. Bu, onun genelde Amerikan Devriminin Kızları Derneği'ne (D.A.R.) giderken giydiği elbisedir. Girmeden önce kapıdan şöyle bir bakar. Dudaklarını büzüp, gözlerini olabildiğince açıp etrafı gözledikten sonra kafasını sallar. Sonra yavaşça içeriye girer. Annesinin bu hâlini gören Laura, heyecanlanıp dudaklarını kemirmeye başlar.

LAURA Merhaba, anne... Ben şey...

(Duvardaki stenografi tablosuna şöyle bir bakar. Amanda kapalı kapıya yaslanır ve Laura'nın yüzüne ölü gibi bakmaya başlar)

AMANDA Kandırmaca? Aldatmaca?

(Yavaşca eldivenlerini ve şapkasını çıkartırken ölü bakışlarıyla bakmaya devam etmektedir. Şapkası ve eldivenlerinin koyduğu yerden yuvarlanmasına aldırmaz; biraz rol yapmaktadır)

LAURA (Titreyerek) Amerikan Devriminin Kızları toplantın nasıl geçti?

(Amanda yavaşca çantasını açar ve içinden çıkardığı mendiliyle dudaklarına ve burnuna dokunur)

Amerikan Devriminin Kızları toplantına gitmedin mi yoksa?

AMANDA (Neredeyse duyulamayacak bir sesle) Hayır... Hayır... (Biraz daha yükseğe) Gitmek için yeterli gücü bulamadım. Gerçekte, cesaretim de yoktu! Yer inrilmesini ve sonsuza kadar orada kapanıp kalmak istedim. (Yavaşca gidip duvarda asılı olan daktilo şemasını indirir. Kızının önünde biraz tuttuktan sonra, tatlı ve üzgün bir bakış atar ve peşinden dudaklarını ısırıp tabloyu ikiye ayırır)

LAURA (Kısık sesle) Neden yaptın bunu anne? (Amanda aynı şekilde Stenografi Şemasını da yırtar) Niçin anne?

AMANDA Niçin? Neden? Kaç yaşındasın, Laura?

LAURA Anne, yaşımı biliyorsun!

AMANDA Yetişkin bir kız olduğunu sanırdım; görünüşe göre yanılmışım. (Yavaşca kendini kanepeye atar, gözlerini kızına dikmiştir)

LAURA Anne, lütfen bana öyle bakma.

(Amanda başını eğip, gözlerini kapatır. On saniyelik bir sessizlik)

AMANDA Ne yapacağız, nereye doğru sürükleniyoruz, geleceğimiz ne?

(Yeni bir sessizlik)

LAURA Bir şey mi oldu, anne?

(Amanda derin bir nefes alır, tekrar mendilini çıkartır ve dudaklarına burnuna dokundurur)

Anne? Bir şey mi oldu?

AMANDA Birkaç dakikaya kadar bir şeyim kalmaz, sadece şaşkına döndürdü... (Biraz kararsız) hayat beni...

LAURA Anne, neler olduğunu bana anlatmanı istiyorum!

AMANDA Biliyorsun bugün Amerikan Devriminin Kızları Derneği'ndeki işime başlayacaktım.

Pr. Perdesinde Görüntü: Bir yığın daktilo.

Fakat, daha önce, Rubicam Meslek Koleji'ne uğrayıp, öğretmenlerine soğuk aldığını söyleyerek, okuldaki durumun hakkında da fikirlerini sormak istedim.

LAURA Ya!

AMANDA Önce daktilo hocana uğrayıp, kendimi annen diye takdim ettim. Senin kim olduğunu bilmiyordu. "Wingfield," dedi, "okulda bu adla kayıtlı bir öğrenci yok!"

Ona ısrarla okulda bu adla kayıtlı bir öğrenci olduğunu söyledim, hem de Ocak başından beri derslere devam ettiğini...

"Acaba," dedi, "şu çok utangaç kız olmasın! Sadece birkaç derse katılıp sonradan bırakmıştı."

"Hayır," dedim, "Laura, benim kızım, altı haftadan beri her gün okula muntazam devam etti."

"İzninizle," dedi. Yoklama defterini çıkardı. Orada adın yazılıydı, hem de çok net bir şekilde. Okula gitmediğin günlerin tamamı işaretlenmişti, ta ki artık bir daha gelmez deyip okulu terk ettiğine inandıkları güne kadar.

Buna rağmen, ben dedim ki, "Hayır, bunda mutlaka bir yanlışlık olmalı! Kesinlikle kayıtlar birbirine karıştırılmıştır!"

Buna karşın o da dedi ki, "Hayır... şimdi onu daha

iyi hatırlıyorum. Elleri titrediği için doğru tuşlara basamıyordu! Ona ilk kez hız testini verdiğimizde, tamamiyle dökülürdü... midesi bulandı ve güçlüğüle tuvalete yetiştirildi! O sabahtan sonra bir daha da gözükmedi. Eve telefon ettik, ama hiç cevap alamadık." Ahh, ah ben şu Meşhur Bar'da çalışırken, sanırım, şeylerimi gösterirken...

(Elleriyle göğüslerini işaret eder)

Ah! Öylesine güçsüz hissettim ki kendimi, zorla ayakta durabildim! Bana bir bardak su verdiklerinde oturmak zorunda kalmıştım! Elli dolar okul ücreti, bütün planlarımız... seninle ilgili umut ve hayallerim... akıp gitmişti, işte, öylesine, gidivermişti.

(Laura derin bir nefes alır ve zorla ayaklarının üstünde dikkilir. Gramofonun yanına gider ve kurmaya başlar)

Ne yapıyorsun?

LAURA Hiiç. (Kolu bırakıp yerine döner)

AMANDA Laura, Meslek Koleji'ne gidiyorum diye evden çıktığında nereye gidiyordun?

LAURA Sadece dolaşıyordum.

AMANDA Doğru olamaz.

LAURA Doğru. Sadece dolaşıyordum.

AMANDA Dolaşmak mı? Dolaşmak ha? Hem de kışın? Şu ince pardösünün içinde, zatürree olmaya mı niyet ettin? Nereleri dolaşırdın, Laura?

LAURA Neresi rastgelirse... çoğunlukla parklarda.

AMANDA Hatta şu soğuk aldığından sonra bile mi?

LAURA İki beladan ehvenişer olanı, anne.

Perde Görüntüsü: "Parkta kış görüntüsü"

Oraya geri gidemezdim. Ben... çıkardım... ortalığa kustum!

AMANDA Sabahın yedi buçuğundan akşamın beşine, her Allahın günü, parklarda dolaştığımı, çünkü beni okula gittiğine inandırmak istediğini mi söylemek istiyorsun?

LAURA O kadar da kötü değildi. Bazan ısınmak için kapalı yerlere de gidiyordum.

AMANDA Hangi kapalı yerlere?

LAURA Sanat Müzesi'ne gidiyordum, bir de hayvanat bahçesindeki kuş bölümüne. Penguenleri her gün ziyaret ediyordum! Bazan öğle yemeğinden vazgeçip sinemaya da giderdim. Son zamanlarda ise, çoğu öğleden sonraları şu Jewel Box denen ve içinde tropik bitkilerin yetiştirildiği sırça binaya gidiyordum.

AMANDA Bütün bunları beni kandırmak için yapıyorsun, sadece aldatmak için.

(Laura yere bakar) Neden?

LAURA Anne, sen ne zaman bir şeye üzülse, yüzünde çok kötü bir ifade beliriyor... tıpkı müzede gördüğüm İsa'nın annesi gibi...

AMANDA Kapa çeneni!

LAURA Buna dayanamazdım!

(Sessizlik. Tellî sazlarda birkaç vuruş)

Pr. Perdesinde Görüntü: "Aşağılama!"

AMANDA (Umutsuzca büyük el çantasını karıştırır) Peki hayatımızın geri kalan kısmında ne yapacağız? Evde oturup gelip geçeni mi seyredeceğiz? Şu sırça hayvan koleksiyonuyla mı eğlendireceğiz kendimizi, ha tatlım? Ömür boyu, şu babanın bizi terk edişini hatırlatan eski fotoğraflara mı bakıp duracağız? Bir kariyerimiz olmayacak... bundan vazgeçtik, çünkü kusamıza neden oluyordu! (Acıyla güler) Alışkanlıklarımızdan başka neyimiz var? Bir iş yapmak için hazırlıklı olmayan, evde kalmış bir kızın başına nelerin geleceğini çok iyi biliyorum. Güneyde böyle acınacak çok olay gördüm... kız kardeşinin kocasının veya ağabeyinin karısının zorla tahammül ettiği birisi olmak... bir küçücük odaya tıkmış... hıusımlarının bir biri peşi sıra ziyaret ettiği... yuvası olmayan bir kuş

gibi... ve hayatı boyunca aşağılanarak! Kendimiz için çizdiğimiz geleceğin haritası bu mu? Yemin ederim ki, düşünebildiğim tek seçenek de bu! (Durur) Pek de çekici görünmüyor, değil mi? (Tekrar durur) Doğal olarak... bazı kızlar evlenir.

(Laura sinirlice ellerini ovuşturur)

Hoşlandığın bir oğlan olmadı mı hiç?

LAURA Oldu. Bir seferinde hoşlandım. (Ayağa kalkar) Bir süre önce fotoğrafına rastladım tekrar.

AMANDA (İlgilenir) Sana fotoğrafını mı verdi?

LAURA Hayır. Mezuniyet albümünde.

AMANDA (Bozulur) Ya!... lisedeki oğlanlardan biri demek.

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Elinde bir gümüş kupayla okul kahramanı pozunda Jim'in fotoğrafı"

LAURA Evet. Adı Jim'di. (Masadan ağır bir albümü alır) İşte burada, "Zengibar Korsanları" oyununda.

AMANDA (Anlamaz) Nerde?

LAURA Son sınıfın sahnelediği operette. Muhteşem bir sesi vardı. Her pazartesi, çarşamba ve cuma günleri salondaki sıralarda karşılıklı otururduk. İşte, münazarada Gümüş Kupa aldığı resim. Bak nasıl da sırtıyor!

AMANDA (Anlamaz) Keyifli bir anına denk gelmiş olabilir.

LAURA Beni "Patlıcan" diye çağırırdı.

Pr. Perdesinde Görüntü: "Patlıcanlar"

AMANDA Seni neden öyle bir isimle çağırırdı ki?

LAURA Hani akciğer enfeksiyonu geçirmiştin ya... geri döndüğümde neyim olduğunu sormuştu. Ben de satlıcan dedim... o patlıcan anlamış. Ondan sonra da beni hep öyle çağırırdı. Ne zaman beni görse, "Merha-

ba, patlıcan!" diye seslenirdi. Birlikte olduğu kıza da aldırmazdım. Emily Meisenbach. Okuldaki en güzel giyinen kızdı Emily. Ama, doğruyu söylemek gerekirse, bana hiç çatmadı... Yıllıkta nişanlandıklarını söylüyor! Şey altı yıl önce! Çoktan evlenmiş olmaları.

AMANDA İş hayatına uygun olmayan kızlar genellikle iyi çocuklarla evlenirler. (Yeniden canlanmış bir şekilde ayağa kalkar) Kardeş, sen de öyle yapacaksın! (Laura inanmadığını gösteren boğuk bir kalıka atar. Amanda aceleyle bir bardağa uzanır)

LAURA Fakat, anne...

AMANDA Evet? (Resimlere bakmaktadır)

LAURA (Suçluymuş gibi) Ama ben... topalım!

AMANDA Ne münasebet! Laura, sana bu kelimeyi asla kullanmamı söylemişim. Çünkü sen topal değilsin, sadece biraz övrün var... fark edilmesi bile güç! Hem böyle ufaktan bir övrü olduğunda, insanlar bunu başka şeylerle kapatırlar... yani ne bileyim ben, daha çekici, daha canlı ve daha sevecen olurlar! Bütün yapacağın da bu! (Fotoğrafa geri döner) Babanın en fazla sahip olduğu şey... çekicilik! (Sahne müzik eşliğinde kararır)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Pr. Perdesinde Yazı: "Fiyaskodan Sonra.."

Tom yangın merdiveninin sahanlığında konuşmaktadır.

TOM Rubicam Meslek Koleji'ndeki fiyaskodan sonra Laura'ya bir görücü bulma fikri annemin zihnini her geçen gün daha fazla meşgul etmeye başlamış, dahası, giderek bir saplantı halini almıştı. Sanki bir evrensel ruh gibi, bir görücü centilmenin hayali küçük evimizi esir almıştı.

Pr. Perdesinde Görüntü: "Elinde buketiyle genç bir adam, evin kapısı önünde"

Bu görüntünün, bu heyulanın, bu umudun evimizde gezinmediği tek akşamımız olmazdı... Hatta ondan söz edilmediği zamanlarda bile, o, annemin asık suratında ve kız kardeşimin endişeli, özür dileyen bakışlarında varlığını devam ettiriyordu... tıpkı Wingfieldsler için duvara asılan bir ferman gibi!

Annem, yalnızca sözde kalmayan, aynı zamanda eylemci bir kadındı. Derhal planladığı yönde mantiki adımlar atmaya başladı. Kış sonuna doğru, yani baharın ilk günlerinde... kuşu kuluçkaya yatırmadan evvel, yuvaya çekidüzen vermek için, daha fazla paraya gerek olduğunu fark eden annem... telefon başından idare ettiği büyük bir kampanya başlattı. "Ev Yapanın Yoldaşı" isimli derginin satışı için aboneler buluyordu. Bu tür dergilerdeki yazı dizileri, genelde şöylesine hayalleri olan, okumuş yazmış hanımlara hitap eder: Bir kupadan çıkmışçasına diri duran memeler, ince, düzgün bir bel, yuvarlak ve yumuşak kalçalar, sonbaharda yanmış bir odun gibi görünen kara gözler, bir müzik aletinin telleri üzerinde kayarcasına hareket eden parmaklar ve Etrüsk heykelleri gibi güçlü bir beden.

Pr. Perdesinde Görüntü: "Derginin kapağı"

(Amanda elinde uzun kordonlu bir telefonla girer. Loş odada spot ışığı onun üzerindedir)

AMANDA İda Scott? Ben Amanda Wingfield! Geçen Pazartesi A.D.K. toplantısında gözlerimiz sizi aradı. Kendi kendime dedim ki, İda'nın yine sinüzit ağrıları tutmuş olmalı! Şimdi nasılsın?

Yapma! Tanrı yardımcın olsun! Sen inançlı bir Hıristiyansın, evet evet iyi bir Hıristiyan! Ne diyorsun! Şey, dikkatimi çekti de, sizin şu "Ev Yapanın Yoldaşı"

aboneliğiniz bitmek üzere. Evet tatlım, bu sayıdan sonra bitiyor. Tam da şu Bessie Mae Hopper'in yeni yazı disinin başlayacağı sırada! Ah tatlım, bu diziyi kaçırmamalısın. Hatırlar mısın, "Rüzgâr Gibi Geçti" dizisi nasıl hepimizi kasıp kavurmuştu! Onu okumadan sokağa adım atamazdık. Çünkü herkesin konuştuğu tek şey Scarlet O'Hara'ydı. Bu diziyi de "Rüzgâr Gibi Geçti" romanıyla karşılaştıran yazılar yazılıyor. Bu da savaş sonrası kuşağının "Rüzgâr Gibi Geçti"si olacak. Ne? Yanıyor mu? Ah tatlım, yanmasına izin verme, koş da fırına bir bakıver, ben beklerim. Alo.. Alo.. Tanrım, kapattı galiba.

(Spot ışığı kararır)

Pr. Perdesinde Yazı: "Avrupalı ayakkabıcılara âşık olduğumu mu sanıyorsun?"

(Işık tekrar yanmadan önce Tom ile Amanda'nın bağırışmalarını duyarız. Gergilerin arkasında kavga etmektedirler. Önlerinde Laura, ellerini kenetlemiş, yüzünde panikleyen bir ifadeyle durmaktadır. Sahne boyunca Laura'nın üzerinde net bir ışık demeti olacaktır)

TOM İsa adına, ben kimim?

AMANDA (Titreyerek) Sakın kullanma...

TOM ...kullanırsam n'olacak?

AMANDA ...o ifadeyi benim yanımda...

TOM Tanrım!

AMANDA ...değil! Sen aklımı mı kaçırdın?

TOM Kaçırdım, evet tamamen, delirttiniz beni!

AMANDA Senin neyin var öyle? Seni, koca kafalı!

TOM Hiçbir şeyim yok! Hiç...

AMANDA Sesini alçalt!

TOM Bir şeyciğim yok bu evde. Bana ait tek bir şey bile!
Her şey...

AMANDA Bağırma!

TOM Dün kitaplarıma el koydun! Bunu yapabildin...

AMANDA Şu iğrenç romanı kütüphaneye geri verdim, evet! Şu, kaçık Lawrence'in yazdığı utanç verici kitabı...

(Tom acı bir kalkaha atar)

Hastalıklı kafaların ürettikleriyle, ya da onlara değer verenlerle baş edemem ben (Tom daha şiddetli güler). Ayrıca böylesine bir pisliğin evime gelmesine de izin veremem! Hayır, hayır, hayır!

TOM Evin mi, evin ha! Kirasını kim ödüyor, kim kendisini onun içinde hapsediyor...

AMANDA (Acı bir çılgılık atar) Sakın buna başlamaya cesaret etme...

TOM Hayır, hayır, böyle şeyler söylememeliyim! Sadece yapmam gereken şeyi...

AMANDA Bak sana ne diyeceğim...

TOM Artık daha fazla dinlemek istemiyorum!

(Tom gergileri ikiye ayırır. Yemek odası abartılı bir şekilde kızıl bir dumanla aydınlanır. Şimdi Amanda'yı görebilmekteyiz; saçlarında metal bigudiler, üzerinde ise oldukça eski, üzerinden dökülürcesine geniş bir bornoz vardır; bu bornoz, sadık olmayan kocasını hatırlatmaktadır... Daktilo şimdi açılır-kapanır masanın üzerindedir. Yanında çeşitli yazılar darmadağındır. Kavga mühtemelen Amanda'nın, Tom'un yaratıcı işini bölmesinden dolayı başlamıştır. Fırlatılan bir sandalye yerde yatmakta, çekişen oynayan gölgeler tavana yansımaktadır)

AMANDA Daha da dinleyeceksin, seni...

TOM Hayır, daha fazla dinlemeyeceğim, gidiyorum ben!

AMANDA Derhal içeriye gir!

TOM Hayır, dışarıya! Çünkü ben...

AMANDA Geri gel, Tom Wingfield! Henüz sana söyleyeceklerin bitmedi!

TOM Ya, devam et öyleyse!

LAURA (Çaresizce) Tom!

AMANDA Dinleyeceksin! Daha fazla küstahlık istemem!
Sabrımın sonuna geldim artık!

(Tom ona doğru yaklaşır)

TOM Benim ne yapmaya çalıştığımı sanıyorsun sen? Benim de sabrımın sonunda tükeneceğini bilmiyor musun, anne? Biliyorum, biliyorum. Senin için hiçbir önemi yok... ne yaptığının, ne olmak istediğimin... ikisi arasındaki uçurumun! Sen bunu hiç düşünmezsin ki...

AMANDA Sanırım utanç duyduğun şeyler yapıyorsun sen. Sırf bu yüzden de böylesine hırçın davranıyorsun. Her akşam sinemaya gittiğine inanmıyorum. Hiç kimse Allahın her akşamı sinemaya gitmez. Akı başında hiç kimse, senin yutturmaya çalıştığın gibi, her akşam sinemaya gitmez. İnsanlar gece yarısına doğru sinemaya gitmezler, sinemalar da gecenin ikisinde sona ermez. Yerlerde sürünürcesine geri geliyorsun. Ayrıca manyakça sözler de ağzından saçılıyor. Üç saat uyuyup tekrar işine gidiyorsun. Ah, orada nasıl çalıştığını hayal edebiliyorum. İki sallan bir yaslın, çünkü daha fazlasını yapmaya gücün yok.

TOM (*Delirmiş gibi*) Hayır, daha fazla takatım yok!

AMANDA İşini böylesine savsaklamaya ne hakkın var? Hepimizin güvenliğini tehlikeye atmaya? Nasıl idare edebileceğimizi düşünebiliyor musun, eğer sen...

TOM Bak, dinle! Şu ayakkabı mağazasındaki işe bayıldığımı mı sanıyorsun? (Amanda'nın üzerine eğilir) Avrupalı ayakkabıcılara âşık olduğumu mu düşünüyorsun? Şu seloteks kaplamalı yerde, floresan ışıklarının altında ellibeş sene geçireceğimi mi sanıyorsun! Bak! Sabahları oraya gitmektense, birisinin bir demir çubukla beynimi patlatmasını tercih ederim! Bekle giderim! Her sabah gelip de şu kahrolası "Kalk ve ışılda! Kalk ve ışılda!" demiyor musun ben de kendi kendime, "Şu ölü insanlar ne kadar da şanslı!" diyorum. Fakat yine de kalkıp işe gidiyorum. Ayda altmış beş dolar için bütün rüyalarımın, olmak istediklerimden ve hayallerimden vazgeçiyorum! Sen de ben-

cil diyorsun... evet tek kendimi düşünüyorum. Neden... bak, eğer bencillik düşündüğüm şey ise, anne, ben de onun gibi olurum... GİTMİŞ! (*Babasının fotoğrafını işaret eder*) Yolların beni götüreceği son noktaya kadar! (*Annemin yanından geçerken, annesi kolundan tutar*) Tutma beni, anne!

AMANDA Nereye gidiyorsun?

TOM Sinemaya gidiyorum!

AMANDA Bu yalanına inanmıyorum!

(*Tom ona doğru bir hamle yapar, eğilip onun zayıf bedenini kaplar. Annesi geri geri gider, zorla nefes alıp vermektedir*)

TOM Esrar inlerine gidiyorum. Evet, esrar inleri, günahkârların ve suçluların takıldığı inlere, anne. Hogan Çetesi'ne katıldım, kiralık bir katilim ben, bir keman kutusunun içinde bir makineli tüfek taşıyorum! Vadi de bir dizi ev işletiyorum! Bana canı diyorlar, Cani Wingfield; ve ben iki yüzlü bir hayat yaşıyorum, gündüzleri ticarethanede çalışın, dürüst, basit bir mağaza işçisi, geceleri ise yeraltı dünyasının dinamik Çarı, anne. Kumarhanelere takılıyorum, rulet masasında servetler harcıyorum. Gözümün birine sahte bir maske takıyorum, bir de takma bıyık, bazan da yeşil peruk takıyorum. Bu durumlarda bana... "El Diablo", yani "İblisin Kendisi" diyorlar! Ah, seni uykusuz bırakacak ne de çok şey anlatabilirim! Düşmanlarım burayı havaya uçurmaya hazırlanıyor. Gecenin birinde hepimizi göğe şutlayacaklar! Ben çok mutlu olacağım, tabii siz de! Siz yükselecek, süpürge-nizle uçacak ve Blue Mountain'a onyedinci görücüyle varacaksınız! Seni gidi, çirkin, geveze... cadı...

(*Bir sürü kızgın, çılgın hareketler yaparak, paltosunu alır, atılıp kapıyı sertçe çeker. Kadınlara onu deliştle izler. Paltosunu giyerken kolu paltosunun koluna takılır. Kolu, bir an için ağır paltosunun içinde hapsolür. Kızgınlıkla ve homurdanarak kolunu kurtarmaya çalışırken*)

paltonun kolunu yırtar, kaldırıp odanın öteki ucuna fırlatır. Bu sefer de Laura'nın sırça hayvanlarının bulunduğu rafa çarpar kafası. Cami hayvanların şıngırtısı duyulur. Laura yaralanmışçasına inler)

(Müzik)

Pr. Perdesinde Yazı: "Sırça Hayvan Koleksiyonu"

LAURA (Titreyerek) Sırçalarım! Hayvancıklarım...

(Yüzünü kapatıp sırtını döner)

(Fakat Amanda hâlâ, duyduğu "çirkin cadı" sözünün etkisindedir ve bütün olup bitene pek ilgi göstermez. Sonunda o da sesini toparlar)

AMANDA (Berbat bir sesle) Seninle bir daha konuşmama-
cağım... ta ki özür dileyene kadar!

(Gergilerin arasından sıyrılıp çıkar ve arkasından bölmeleri tekrar kapatır. Tom, Laura ile baş başa kalmıştır. Laura şöminenin üzerine tutunmuş zorla ayakta durmaktadır. Yüzü hâlâ dönüktür. Tom bir süre ona aptalca bakar. Sonra rafa doğru ilerler... Birden dizlerinin üzerine çökerek düşen cam parçalarını toplamaya başlar. Laura'ya sanki bir şey söyleyecekmış gibi bakar, ama söylemez)

(Salme kararırken "Sırça Hayvan Koleksiyonu" müziği yükselir)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

Apartmanın içi karanlıktır. Sokakta ise cılız bir ışık vardır. Derinden gelen tok sesli bir kilise çanı sabahın beşini işaret eder.

Tom sokağın başında belirir. Çanım her vuruşunda elindeki kaynana zırlıtsını çevirir ve bununla, sanki, Tanrının şaşmaz gücü ve saygınlığı karşısında insan-
oğ-lunun cılız varlığını vurgulamaktadır. Bu hareketi ve kararsız yürüyüşü onun sarhoş olduğunu gösterir. Yangın merdiveninde birkaç basamak çıktığında içerde ışık yanar. Laura gece-

liğiyile dış kapıda belirir. Tom'un yatağının boş olduğuna dikkat eder. Bu arada Tom kapının anahtarını aramaktadır. Bunu yaparken cebinden bir sürü şey çıkarır: Avuç dolu sinema bileti koçanı ve boş bir şişe... Sonunda bulduğu anahtarını tam kilide sokacakken anahtar parmaklarının arasından kayıp düşer. Bir kibrit yakıp kapının altına eğilir.

TOM (Acıyla) Sadece bir delik var; anahtar da tam orasını bulur.

(Laura kapıyı açar)

LAURA Tom! Tom! Ne yapıyorsun?

TOM Kapı anahtarını arıyorum.

LAURA Bu kadar zamandır nerelerdeydin?

TOM Sinemaya gitmiştim.

LAURA Bütün bu sürede? Sinemada ha?

TOM Çok uzun bir program vardı. Bir Garbo filmi vardı, bir de Miki Fare, ayrıca turizm amaçlı gösteriler, haber özetleri ve gelecek programlardan görüntüler. Bir de organ resitaliyle aynı anda Süt Fonu için yardım kampanyası... aynı anda... ki sonunda şişko bir bayanla bir teşrifatçı kızın saç saça, baş başa kavgasına neden oldu.

LAURA (Safça) Bütün gece bunları izlemek zorunda mıydın?

TOM Elbette! Ve, ah, unuttum! Bir büyük sahne gösterisi vardı. Bu seferki göstericinin adı Sihirbaz Malvolio. Muhteşem numaralar yaptı, çoğunluğu... yani, suyu bir sürahiden diğerine aktarmak gibi. Önce şaraba dönüştü peşinden biraya ve sonunda da viskiye. Viski olduğunu şurdan biliyorum ki, seyircilerden birinin yardımına ihtiyacı vardı, ben çıktım sahneye... her iki seferde de. Halis Kentucky Bourbon'uydu. Çok cömert bir kimseydi, hediyeler dağıttı. (Arka cebinden gökkuşağı renginde pırl pırl bir kaşkol çıkarır) Bunu bana verdi. Bu onun sihirli kaşkoluymuş. Senin olabilir Laura. Bunu, kanaryanın kafesinin üzerinden bir

sallarsın, kuş mercan balığına dönüşür. Tekrar balığın üzerinden sallarsın, bu sefer de kanaryalar havaya uçuşur... Fakat en muhteşemi tabut numarasıydı. Onu tabutun içine mihladık, ama o çivileri sökmeden tabuttan çıkıverdi. *(Artık içeri girmiştir)* Bir numarası daha vardı ki çok işime yarar... belki de şu içinden çıkmaz durumdan kurtulmama yardım eder. *(Yatağın üzerine kendisini atıp, ayakkabılarını çıkartmaya başlar)*

LAURA Tom... susss!

TOM Niçin susss?

LAURA Annemi uyandıracaksın.

TOM Aman! Aman! Bütün o, "Kalk ve ışınla!" komutlarının karşılığını verme zamanı. *(Uzanır, inlemektedir)* Laura, şu tabutun içinde mihlanmak için pek de fazla zekâyâ gerek yok. Fakat çivileri kıpırdatmadan hangi Allahın belası şahıs dışarı çıkabilmiş ki? *(Sanki sorusuna cevap verirmiş gibi babasını üzerindeki spot lamba yanar. Sahne ışığı sönmüştür. Hemen arkasından kilisenin çanı vurmaya başlar. Altıncı gongda Amanda'nın çalar saati de çalmaya başlar. Birkaç saniye sonra da Amanda'nın sesi duyulur. "Kalk ve ışıl! Kalk ve ışıl! Laura, git de kardeşine kalkıp ışıldamasını söyle!")*

TOM *(Yavaşça doğrulur)* Kalkacağıım... ama ışıldamayacağım!
(Işık artar)

AMANDA Laura, kardeşine söyle, kahve hazır.
(Laura ön odaya girer)

LAURA Tom!... Neredeyse yedi oldu. Annemi sinirlendirme.
(Tom onun aptallığını izlemektedir. Laura yalvarırcasına)
Tom, lütfen bu sabah annemle konuş. Onunla anlaş, özür dile, konuş onunla!

TOM O benimle konuşmaz ki! Benimle konuşmayan ken-

LAURA Eğer özür dilersen, konuşur.

TOM Onun konuşmaması... yani bütün trajedi bu mu?

LAURA Lütfen! Lütfen!

AMANDA *(Mutfaktan seslenir)* Laura, sana dediğimi yapacak mısın, yoksa ben mi giyinip dışarı çıkayım?

LAURA Gidiyorum, gidiyorum... paltomu alır almaz! *(Sinirli ve titrek hareketlerle, kalıbı bozuk bir şapkayı kafasına geçirirken yalvarırcasına Tom'a da bakmayı ihmal etmez. Telaşla paltoya seğirtir. Palto annesinininkilerden biridir, bozulup yeniden dikilmesine rağmen çarpıktır, özellikle kolları Laura'ya göre çok kısadır)* Tereyağı ve başka neydi?

AMANDA *(Mutfaktan gelir)* Sadece tereyağı. Söyle deftere yazsınlar.

LAURA Anne, bunu söylediğimde öyle kötü bakıyorlar ki!

AMANDA Taş ve sopa kemiklerimizi kırabilir, ama Bay Garfinkel'in asık suratı bize zarar vermez. Kardeşine söyle kahvesi soğuyor.

LAURA *(Kapıda)* Lütfen sana dediğimi yap, olur mu, olur mu Tom?
(Tom somurtup başka yöne bakar)

AMANDA Laura, ya şimdi git ya da hiç gitme!

LAURA *(Dışarıya fırlar)* Gidiyorum, gidiyorum!
(Bir saniye sonra Laura çılgıncı basar. Tom yerinden fırlar ve kapıya çıkar)

TOM Laura?

LAURA Bir şeyim yok. Kaydım, ama iyiyim.

AMANDA *(Endişeyle Laura'nın arkasından bakar)* Eğer biri şu yangın merdiveninden kayarak bacağını kırarsa, ev sahibini son kuruluşuna kadar dava etmeli. *(Kapıyı kapatır. Bu anda da Tom'la konuşmadığını hatırlar ve derhal diğer odaya geçer)*
(Tom isteksizce kahvesini almaya gelince, annesi sırtını döner ve boz renkli, sevimsiz tonozun üzerindeki pencereden dışarı bakar. Daumier'in resimlerindeki gibi, yaşlanmış

ama çocuksu görünümünün sert ve şeytansı çizgileri aydınlıkta fark edilir)

(Yavaştan "Ave Maria" müziği başlar)

(Tom mahcup ama isteksiz bir tavırla annesine bakar, sonra masaya çöker. Kahve çok sıcaktır. Bir yudum alır, boğulur gibi olup, tekrar bardağın içine geri tükürür. Tom nefessiz kaldığında annesi de nefesini tutup yarı döner. Sonra yaptığıının farkına varıp tekrar pencereye döner. Tom kahvesini üfler, yan gözle de annesine bakmaktadır. Annesi boğazını temizler. Tom da kendininkini. Tom kalkar, sonra vazgeçip geriye çöker, kafasını kaşıtıp, tekrar boğazını temizler. Amanda öksürür. Tom bardağını iki eliyle kaldırıp, tekrar üflerken, bardağın ucundan da annesinin hareketlerini peş peşe birkaç kez gözler. Sonra bardağını masaya bırakıp, istemeyerek ve biraz da kararsızca yerinden kalkar)

TOM (Boğuk sesle) Anne. Ben, ben... özür diliyorum, anne.

(Amanda hızla ve ürpererek bir nefes alır. Yüzü allak bulak olmuştur. Dayanamayıp çocuk gibi gözyaşlarına boğulur)

TOM Söylediğim şeyler için, bütün dediklerim için özür dilerim. Onları gerçekten demek istememiştim.

AMANDA (Hıçkırıklar içinde) Kendimi size adadım, cadıya döndüm; çocuklarımın nefretini kazandım!

TOM Hayır, öyle değil!

AMANDA O kadar endişeleniyorum ki, uykusuz kalıyor, bu yüzden de sinirli oluyorum.

TOM (Kibarca) Anlıyorum.

AMANDA Bütün bu yıllar boyunca hiç yılmadan savaştım. Sen benim tek dayanağımsın. Düşme, yıkılma yılma sen!

TOM (Kibar) Deniyorum, anne.

AMANDA (Büyük bir coşkuyla) Dene, sonunda başarılı olacaksın! (Bu söylediği onu nefessiz bırakır) Nedeni şu ki, sende Tanrı vergisi pek çok yetenek var! Her iki

çocuğum da... olağanüstü insanlar! Bunu bilmediğimi mi sanıyorsun? Öyle iftihar ediyorum ki! Mutlu ve... sanırım şükretmek zorundayım... o kadar şükran borçluyum ki, ama... bana bir konuda söz ver, oğlum!

TOM Hangi konuda anne?

AMANDA Söz ver oğlum, asla... ayyaş olmayacaksın!

TOM (Ona döner, strıtır) Asla bir ayyaş olmayacağım, anne.

AMANDA İşte beni korkutan buydu, ayyaş olman! Hadi, bir kâse kara erik hoşafı iç.

TOM Sadece kahve istiyorum, anne.

AMANDA Doğanmış buğday bisküvileri?

TOM Hayır, hayır anne, sadece kahve.

AMANDA Bir koca günün yükünü boş bir mideye yükleyemezsin. On dakikan var... boğulma! Çok sıcak şeyler içmek midede kanser yapar... İçine krem koy.

TOM Hayır, teşekkür ederim.

AMANDA Soğutmak için.

TOM Hayır! Hayır, sağ ol. Sade içmek istiyorum.

AMANDA Biliyorum, ama senin için iyi değil. Kendimizi ayakta tutabilmek için elimizden geleni yapmalıyız. Şu yaşadığımız zor günlerde, yapmamız gereken tek şey, birbirimize kenetlenmemiz... İşte bu yüzden çok önemli, Tom, seninle bazı şeyleri konuşmak için kardeşini dışarıya mahsus yolladım. Eğer sen konuşmasaydın, ben konuşacaktım. (Oturur)

TOM (Kibarca) Ne var, anne, tartışmak istediğin nedir?

AMANDA Laura...

(Tom bardağını yavaşça masaya bırakır)

Pr. Perdesinde Yazı: "Laura".

Müzik: "Sırça Hayvan Koleksiyonu"

TOM Ha, Laura...

AMANDA (Tom'un koluna dokunur) Laura'yı bilirsin.

36 Sırça Hayvan Koleksiyonu

Çok sessizdir... ama için için kaynamaktadır. Etrafında olup bitenin farkında... ama sanırım sorunlarını içine atıyor. (Tom ona bakar) Birkaç gün önce geldim ki ağlıyor.

TOM Derdi neymiş ki?

AMANDA Sen!

TOM Ben mi?

AMANDA Senin burada mutlu olmadığını sanıyor da.

TOM Bunu da nereden çıkarmış?

AMANDA Onun kafasında neyin nasıl oluştuğunu kim bilebilir ki! Her neyse, sen de çok tuhaf davranışlar sergiliyorsun. Ben... ben eleştirmiyorum, anlıyorsun değil mi? Biliyorum ki o mağazadaki hayat senin için değil; bütün dünyadaki insanlar gibi... senin de yapmak zorunda olduğun fedakârlıklar var... Fakat Tom, Tom, hayat o kadar kolay değil, o şey ister... dayanma gücü ister! Gönlümden o kadar çok şeyler geçiyor ki, sana anlatamam! Üstelik sana hiç anlatmadığım bir şey daha var, ben... ben babanı sevdim...

TOM (Kibarca) Bunu biliyorum, anne.

AMANDA Ve sen... senin de onun gibi davrandığını görüyorum. Gece geç saatlere kadar kalmalar... ve... şey, üstelik sen o gece içmiştin, şu korkunç davrandığın gece! Laura, senin burada yaşamayı sevmediğin için geceleri bizden uzaklaştığını sanıyor. Doğru mu bu, Tom?

TOM Hayır. Sen, bana anlatamayacağın gönlünden çok şeylerin geçtiğini söyledin. Bu benim için de geçerli. Gönlümden o kadar çok şey geçiyor ki sana anlatamam! Öyleyse, birbirimize saygı gösterelim...

AMANDA Fakat neden... niçin, Tom... sen her zaman çok huzursuzsun? Nerelere gidiyorsun geceleri?

TOM Şeye gidiyorum, sinemalara.

AMANDA Peki, niçin sinemalara o kadar çok gidiyorsun? Tom?

TOM Sinemalara gidiyorum, çünkü... macerayı seviyor

rum. Macera, çalıştığım işte bulamadığım bir şey, bu yüzden de sinemaya gidiyorum.

AMANDA Fakat, Tom, sen sinemaya o kadar çok gidiyorsun ki!

TOM Maceradan çok hoşlanıyorum da ondan.

(Amanda'nın kafası karışmış, biraz da kırılmıştır. Sorgulama devam ettikçe Tom da yavaş yavaş kontrolü kaybetmeye başlar. Sabırsızlanır ve sertleşir. Amanda da ona karşı kavga pozisyonu alır)

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Yelken açmış gemide bir mutlu gemici"

AMANDA Gençlerin çoğu macerayı işlerinde arar.

TOM Bu demektir ki gençlerin çoğu bir ticarethanede çalışmıyor.

AMANDA Dünyanın genci mağazalarda, fabrikalarda ve bürolarda çalışıyor.

TOM Bütün onlar çalıştıkları yerde macera bulabiliyor mu?

AMANDA Belki buluyorlar belki de onsz edebiliyorlar! Herkes maceradan hoşlanmaz ki!

TOM Erkek dediğin, içgüdüsel olarak sevdalı, avcı ve kavgacıdır, ama bizim ayakkabı deposu bunların hiç birinin gerçekleşmesi için uygun bir yer değil!

AMANDA İnsan içgüdüselmiş! Bana içgüdüden söz etme! İçgüdüden uzak durmalıdır insanlar! O hayvanlara mahsustur! Yetişkin Hıristiyanlar onu istemezler!

TOM Peki, şu yetişkin Hıristiyanlar ne istermiş, anne?

AMANDA Yüksek değerler! Beyne ve ruha ait şeyler! Sadece hayvanlar içgüdüleriyle tatmin olurlar! Eminim ki senin değerlerin onlarınkinden daha yüksektir! Yani maymunlardan... domuzlardan...

TOM Sanırım ki değil.

AMANDA Şaka yapıyor olmalısın. Her neyse, seninle esas konuşmak istediğim mesele bu değil.

TOM *(Kalkar)* Fazla zamanım yok.

AMANDA *(Omuzlarından bastırır)* Otur.

TOM İşe geç kalmamı mı istiyorsun anne?

AMANDA Beş dakikan var. Laura hakkında konuşmak istiyorum.

Pr. Perdesinde Yazı: "Planlar ve programlar"

TOM Pekâlâ! Laura'ya n'olmuş?

AMANDA Onun için bazı planlar yapmalı ve önlemler almalıyız. O senden daha yaşlı, iki yaş kadar, ...henüz bir şeyin olacağı da yok. Kendini akıntıya kaptrmış hiçbir şey yapmadan sürükleniyor. Onun böyle sürüklenişi beni korkunç derecede ürkütüyor.

TOM Sanırım, insanların ev kızı dediği türden.

AMANDA Öyle bir tip yok, olsa bile, üzüntü verici. Yani bir farkla ki, ev kendisinin ise ve orada kocasıyla oturuyorsa o ayrı!

TOM Ne?

AMANDA Aah, ah! Yüzümdeki burnumu gördüğüm netlikte alınıyımın da ne olduğunu görüyorum. Çok korkunç! Git gide daha fazla babanı hatırlatmaya başladın! O da hiçbir gerekçe göstermeden saatlerce dışarlarda dolaşırdı! Sonra terk etti bizi! Allahımarladık! Ben de bana emanet edilenlerle tek başıma... Şu Deniz Ticaret İşletmesi'nden sana gelen mektubu gördüm. Ne hayaller kurduğunu biliyorum. Burada gözleri kapalı durduğumu sanma. *(Dürür)* Pek güzel, öyleyse. Haydi düşündüğünü yap! Ama yerine geçecek birini bulduktan sonra.

TOM Ne demek istiyorsun?

AMANDA Demek istediğim şu: Laura kendisine bakacak birini bulur bulmaz, yani evlenince, kendine ait bir evi olunca, bağımsızlığına kavuşunca... işte ondan sonra, sen de canının çektiği yere gitmekte özgürsün; karadan, denizden veya havadan, rüzgâr seni nereye sürüklerse! Ama o zamana kadar kız karde-

şine bakmaya mecbursun. Kendimi katmıyorum, çünkü ben yaşlıyım ve artık benim için fazla fark etmez! Kardeşini söylüyorum; çünkü genç ve bize bağımlı biri o.

Onu meslek okuluna kaydettirdim... kahredici bir başarısızlık! Öyle korkmuş ki oradan, midesi bulanıp, kusmuş. Onu kilisedeki Genç İnsanlar Birliği'ne götürdüm. Başka bir fiyasko! Ne o kimseye bir söz etti, ne de başkası ona bir çift laf. Şimdi bütün yaptığı şu camdan şeylerle avunmak ve eskiden kalma modası geçmiş plakları çalmak. O yaşta kız bu şekilde nereye varır?

TOM Ben ne yapabilirim ki?

AMANDA Bencillikten kurtul! Kendin, kendin, kendin, devamlı düşündüğün tek şey bu!

(Tom paltosunu almak için yerinden fırlar. Kaba ve çirkin-dir. Kulaklıkları olan bir de şapka giyer)

Atkın nerede? Yün atkını da sar.

(Tom kızgın bir şekilde çekmeceye uzanır, atkısını alıp boy-nuna dolar)

AMANDA Tom! Henüz kafamdakini sana söylemedim.

TOM Çok geç kaldım..

AMANDA *(Kolumu yakalar... oldukça sert, sonra utangaç)* Şu mağazada, şunlardan yok mu... iyi genç adamlardan?

TOM Hayır, yok!

AMANDA Mutlaka olmalı..

TOM Anne!

AMANDA Temiz yaşayan türden birini bul... içmeyen, ona kız kardeşinle çıkmasını teklif et!

TOM Ne?

AMANDA Kardeşin için! Buluşması için! Tanışmasını sağla!

TOM *(Kapıyı yumruklar)* Hey Tanrım!

AMANDA Yapar mısın?

(Tom kapıyı açar. Amanda tekrar eder, emredercesine)

Yapar mısın?

(Tom yangın merdiveninden inmeye başlar)

Yapar mısın? Ha, yapar mısın, canım?

TOM (Geriyeye seslenir) Evet!

(Amanda arkasından isteksizce kapıyı kapatır. Yüzünde zoraki bir umut vardır)

Pr. Perdesinde Görüntü: "Bir dergi kapağı"

(Spot ışığı Amanda'yı telefon başında gösterir)

AMANDA Ella Cartwright? Ben Amanda Wingfield! Nasılsın hayatım! Şu böbreklerin ne âlemde?

(Sessizlik)

Dehşet verici!

(Sessizlik)

Sen inançlı bir Hıristiyanısın, evet evet iyi bir Hıristiyan! Şu benim kırmızı kitaptaki not dikkatimi çekti de, sizin şu "Ev Yapanın Yoldaşı" aboneliğiniz bitmek üzere. Evet tatlım, bu sayıdan sonra bitiyor. Tam da şu Bessie Mae Hopper'in "Üç Kişilik Balayı" dizisinden sonra yazdığı yeni yazı disinin başlayacağı sırada! Ah tatlım, bu diziyi kaçırmamalısın. "Balayı" çok tuhaf ve ilgi çekici bir dizisiydi. Bu yeni dizi bana kalırsa diğerinden daha güzel. Gayet zevkli, sosyeteyle ele almış. Long Island'da bir yarışçıyı konu ediniyor.

(Işık kararır)

BEŞİNCİ SAHNE

Pr. Perdesinde Yazı: "Güzel haber"

Işık yavaşça artarken müzik de işitilmeye başlar.

Bir bahar günü, akşam üstü. Wingfieldler'in evinde akşam yemeğinden henüz kalkılmış. Amanda ve Laura, üzerlerittir.

de açık renk elbiseleriyle, loş olan yemek odasındaki sofrayı toplarken, hareketleriyle sanki dans etmekte ya da dini bir görevi yerine getirmektedirler. Hareketleri kelebeklerin gibi silik ve sessizcedir. Beyaz gömlek ve pantolonuyla Tom, masadan kalkıp yangın merdivenine yönelir.

AMANDA (Tom yanından geçerken) Lütfen benim için bir iyilikte bulunur musun, oğlum?

TOM Ne gibi?

AMANDA Saçlarımı tara! Saçların taralı olduğunda öyle güzel görünüyorsun ki!

(Tom elinde gazetesiyle koltuğun üzerine atar kendini. Gazetesinin sürmanşeti oldukça iridir. "Franko'nun Zaferi")

Ona çekmeni istediğim, çok güzel bir yanı vardı babanın.

TOM Hangi yanı?

AMANDA Kendisine çok özen göstermesi. O hiçbir zaman dağınık görünmezdi.

(Tom elindeki gazeteyi yere atıp, yangın merdivenine doğru yönelir) Nereye gidiyorsun?

TOM Sigara içmeye.

AMANDA Çok içiyorsun. Günde bir paket, paketi onbeş sentten. Ayda ne kadar eder biliyor musun? Otuz kere onbeş kaç eder, Tom? Hesapla da ne kadar para biriktirmene mani oluyor, kendin gör. Washington Üniversitesi'nde bir gece kursuna yazılmana yetecek kadar para demek bu. Bir düşünsene, senin için ne kadar da mükemmel bir şey olurdu!

(Tom pek de oralı olmaz)

TOM Sigarayı tercih ederim.

(Kapıyı vurup, merdivenden iner)

AMANDA (Sertçe) Biliyorum! İşin acı tarafı da bu ya!

(Yalnız kalınca dönüp kocasının fotoğrafına bakar)

(Dans müziği başlar: "Dünya güneşin doğmasını bekliyor!")

TOM (Seyircilere) Karşımızdaki sokakta Cennet Dans Sa-

lonu vardı. Baharda, akşamları kapılar ve pencereler açık olduğu için dışardaki müzik evlere dolardı. Bazan, tavanda asılı, geniş cam küre hariç, bütün ışıklar söndürülürdü. Bu küre yavaş yavaş dönerken dışarıdan gelen ışıkları evin içindeki toz bulutuna yayarak gökkuşağımsı görüntüler yapardı. Sonra orkestra, ağır ve duygusal ritimde bir tango veya vals çalardı. Çiftler dışarı çıkar, kendilerini sokağın yarı özel havasına bırakırdı. Onların telefon direklerinin veya büyük çöp bidonlarının arkasında öpüştüklerini görebilirdiniz. Onlar da tıpkı benimkine benzer, macerasız ve tek düze hayatlarını bu ufak değişikliklerle renklendirmeye çalışırlardı. O yıl, macera ve değişiklik kaçınılmazdı. Macera, bütün bu çocuklar için köşe başında pusuda bekliyordu. Chamberlain'in şemsiyesi altında kümelenmiş, Hitler'in karargâhında yuvalanmışlardı. İspanya'da ise "Guernica" vardı! Fakat burada sadece dans müziği, içki, dans salonları, barlar, sinemalar ve seks... hepsi tavandaki cam küre gibi asılı durmakta, etrafa kısa ve yanıltıcı gökkuşağı ışınları salmaktaydı... Bütün dünya bombalanmayı bekliyordu!

(Amanda kocasının resminin önünden ayrılır ve dışarıya gelir)

AMANDA *(İçini çeker)* Bu yangın merdiveni fakirler için taraça gibi işe yarıyor. *(Yere bir gazete serip üzerine oturur, sanki Mississippi kenarında verandaların birinde sallanır bir koltuğa yerleşmiş gibi vakur ve düzenlidir)* Neye bakıyorsun?

TOM Ay'a.

AMANDA Bu akşam ay çıktı mı?

TOM Garfinkel Pastanesinin üzerinden doğuyor.

AMANDA Demek öyle! Küçük bir ay çöreği ha. Bir niyet tuttun mu bari?

TOM Hi.

AMANDA Neye niyet ettin?

TOM Gizli bir şeye.

AMANDA Sır ha? Öyleyse ben de benimkini söylemem. Ben de senin kadar gizemli olacağım.

TOM Senin niyetini tahmin edebileceğime bahse girerim.

AMANDA Benim beynim o kadar ortada mı?

TOM Eh, bir Sfenks olmadığına göre..

AMANDA Hayır, benim sırlarım yok. Aya ne niyet tuttuğumu anlatayım. Başarı ve mutluluk, çok değerli çocuklarım için! Ne zaman yeni bir ay çıksa hep aynı niyeti tutarım, hatta ay olmadığı zamanlarda da bu dileğimi yaparım.

TOM Ben de kızına bir genç kısmet istediğini sanmıştım.

AMANDA Bu da nereden çıktı?

TOM Böyle birisini bulmamı söylememiş miydin?

AMANDA Çalıştığın yerde hoş bir delikanlıyı bulup kız kardeşin için ayarlamamanın iyi bir fikir olacağını söylediğimi hatırlıyorum. Sanırım, bunu birkaç kez tekrarlamıştım.

TOM Evet, pek çok kez tekrarlamıştın.

AMANDA Eee?

TOM Biri gelecek.

AMANDA Ne

TOM Bir kısmet!

(Bu haber müzikle birlikte kutlanır)

(Amanda kalkar)

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Elinde bir demet çiçekle bir konuk"

AMANDA Demek istiyorsun ki, genç bir adamı davet ettin, ha?

TOM Öyle, yemeğe gelmesini rica ettim.

AMANDA Gerçekten mi?

TOM Gerçekten!

AMANDA Davet ettin, o da, şey... kabul etti mi?

TOM Kabul etti!

AMANDA Çok güzel, pek hoş, gayet iyi! Bak, bu, bu çok

sevindirici!

TOM Mutlu olacağımı düşünmüştüm.

AMANDA Öyleyse kesin ha?

TOM Hem de çok kesin.

AMANDA Yakında mı?

TOM Çok yakında.

AMANDA Tanrı aşkına, bunları kes de bana bir şeyler anlat.

TOM Neler anlatmamı istiyorsun.

AMANDA Doğal olarak ne zaman geleceğini!

TOM Yarın geliyor.

AMANDA Yarın mı?

TOM Evvvvet, yarın.

AMANDA Fakat, Tom!

TOM Evet, anne?

AMANDA Yarın iyi de, bana hiç zaman bırakmıyor.

TOM Zaman mı, niçin?

AMANDA Hazırlık için! Niye derhal bana telefon etmedin? Ona sorar sormaz, onun da daveti kabul ettiği anda? Öyle yapsaydın, şimdiye epey hazırlık yapmış olurum!

TOM Bu kadar da büyütme.

AMANDA Ah Tom, ah Tom, ah, elbette endişelenirim! Ben yaptığımı iyi yapmak isterim, öyle üstünkörü değil! Karmakarışıklıktan hoşlanmam. Şimdi çok acele bir plan yapmahım, değil mi?

TOM Niçin bir plan yapmak zorunda olduğunu anlamıyorum.

AMANDA Sen anlamazsın. Görücüyü bir domuz ahırında ağırlayacak değiliz ya! Bütün gümüş çeyizliklerim ovulacak, işlemeli masa örtülerim de yıkanacak! Pencereler yıkanıp, temiz perdeler takılacak. Ya elbiseler? Bir şeyler giymeliyiz, değil mi?

TOM Anne, bu çocuk öyle her şeyi sorun yapacak biri değil.

AMANDA Bu adam kız kardeşine görücü gelen ilk ki-

şi, bunu görebiliyor musun? Şu biçare kardeşine bugüne dek bir tane bile görücünün gelmemiş olması ne kadar dayanılmaz, kötü ve utanç verici. İçeri gel, Tom!

(Amanda gergiyi açar)

TOM Niçin?

AMANDA Sana bir şey soracağım.

TOM Eğer bu misafiri sorun yapmaya devam edecek-sen, hemen iptal ederim, ona gelmemesini söylerim!

AMANDA Kesinlikle böyle bir şey yapamazsın. İnsanları iptal edilen programlar kadar hiçbir şey üzmez.

Aslında bunun tek anlamı var, o da benim canımı dişime takıp çalışmam demek. Muhteşem olmayabiliriz, ama teftiştten de geçeriz! Gel içeri. (Tom, onu takip ederek içeri girer, homurdanmaktadır) Otur.

TOM Özellikle oturmamı istediğin bir yer var mı?

AMANDA Tanrıya şükürler olsun ki şu yeni kanepeyi almışım! Ayrıca bir de portatif ışık geliyor, taksitleri nerdeyse bitecek. Üzerine bir de alacalı bulacalı basma kılıfı geçirdik mi, değme keyfine! Şu duvarların da yeniden kâğıtlanmasını isterdim ama... Şu genç adamın adı ne?

TOM Adı, O'Connor.

AMANDA Bu da, kuşkusuz, balık demek... üstelik yarın Cuma! Somon balığı yapacağım... üzerine de Durkee tarzı bir sos! Ne iş yapıyor? Depoda mı çalışıyor?

TOM Elbette! Başka nasıl..

MANDA Tom, o... içmiyor değil mi?

TOM Bunu neden bana soruyorsun?

AMANDA Baban içerdi de!

TOM Yine başlama!

AANDA Öyleyse içiyor?

TOM Benim bu konuda bilgim yok!

AMANDA Emin ol, kesinlikle! En görmek istemediğim şey, kızımın erkek arkadaşının içmesi!

TOM Bu hususta biraz acele etmiyor musun? Bay O'Connor henüz sahneye çıkmadı bile!

AMANDA Yarın olacak. Kız kardeşinle görüşecek; karakteri hakkında ne biliyorum? Hiç! Evde kalan yaşlı kızlar, sarhoş karılarından daha iyi durumdadır.

TOM Aman Tanrım!

AMANDA Sakin ol!

TOM (*Eğilip fısıldar*) Pek çok kimse kızlarla buluşur ama evlenmez!

AMANDA Mantıklı konuş, Tom... alay etme! (*Bir saç fırçası alır*)

TOM Ne yapıyorsun?

AMANDA Şu ibik gibi duran saçını yatıracağım! (*Fırçayla oğlunun saçını taramaya başlar*) Şu genç adamın depodaki pozisyonu ne?

TOM (*İstemeyerek saçıyla uğraşılmasına boyun eğer*) Bu genç adamın pozisyonu Sevkiyat Memurluğu, anne.

AMANDA Bana oldukça sorumluluk gerektiren bir pozisyonmuş gibi geldi... Eğer sabahları birazcık erken kalkabilseydin sen de olabilirdin. Ne kadar maaş alıyor? Fikrin var mı?

TOM Ayda seksen beş dolar civarında olduğunu sanıyorum.

AMANDA Yaa, pek de büyük sayılmaz, ama...

TOM Benden yirmibeş dolar daha fazla...

AMANDA Evet, nasıl da bilmem! Fakat bir aile erkeği için, anca ucu ucuna geçindirebilecek kadarmış.

TOM Evet, ama Bay O'Connor bir aile erkeği değil ki.

AMANDA Bir gün olabilir, olamaz mı? Gelecekte bir gün!

TOM Anladım. Planlar, programlar...

AMANDA Yarından bugünü, bugünden yarını ve geçmişini eğer iyi planlamamışsan, baş ağrısı olacağı gerçeğini görmezden gelen, bildiğim tek erkek de sensin!

TOM Bunu düşüneneğim ve bu hususta neler yapabileceğime bir bakacağım.

AMANDA Annenle dalga geçme sakın! Bana şunun hakkında biraz daha bilgi ver bakalım. Şey, neydi adı?

TOM James D. O'Connor. D harfi Delaney karşılığı.

AMANDA Her iki taraftan da İrlandalı demek! Tanrım! İçmiyor ha?

TOM Onu bu saatte uyandırıp da sorayım mı?

AMANDA Bu gibi şeyleri öğrenmenin en iyi yolu uygun durumlar ayarlayıp, çaktırmadan incelemeler yapmaktır. Ben, şu Blue Mountain'da genç bir kız iken, bir genç erkeğin sarhoş olduğundan şüphelenince, eğer ona ilgi duyan bir kız varsa, herhangi bir kız yani, onun gittiği kilisenin papazına gidip sorulur, ya da eğer yaşıyorsa babasına sormayı tercih ederdik; böylece o genç adamın karakteri hakkında az buçuk bir bilgimiz olurdu. İşte böyle, genç bir kızın yanlış karar vermemesi için gizli araştırmalar yaptık!

TOM Madem öyleydi de, nasıl olup da feci bir hata yaptın?

AMANDA Şu babanın yüzündeki masum bakış yok mu, herkesi baştan çıkarmaya yeterdi! O gülünce... bütün dünya neşelenirdi! Hiçbir kız yakışıklı bir görünüşe aldanmaktan daha büyük bir hata işleyemez! Umarım şu Bay O'Connor çok yakışıklı biri değildir.

TOM Hayır, çok yakışıklı değil. Biraz çilli ve burnu da varla yok arasında.

AMANDA Öyle evine bağlı biri de değil, yani?

TOM Yok, yok, pek hanım evladı da sayılmaz. Yani orta karar diyebilirim.

AMANDA Bir erkekte karaktere bakmak gerek.

TOM Ben de hep öyle derim ya, anne.

AMANDA Sen böyle bir şeyi hayatta söylemediğin gibi, senin böyle bir konuyu aklının ucundan geçireceğinden bile şüpheliyim ben.

TOM Hakkımda bu kadar da şüpheliyim olma.

AMANDA Umarım geleceği parlaktır.

48 Sırça Hayvan Koleksiyonu

TOM Sanırım kendini yetiştirmeye gayret ediyor.

AMANDA Hangi gerekçeyle böyle düşünüyorsun?

TOM Gece okuluna gidiyor da.

AMANDA *(Gözleri parlar)* Şahane! Ne yapıyor, yani okuldan bahsediyorum?

TOM Radyo tamiri ve güzel konuşma sanatı!

AMANDA Demek ki, dünyada kendini geliştirmek gibi bir görüşe sahip! Ve eğer bir genç adam güzel konuşma kurslarına gidiyorsa, bil ki, bir gün yönetici olmayı hedefliyordur! Ve radyo tamirciliği? Bu da gelecek için! Bunların ikisi de pek aydınlatıcı bilgiler. Bunlar, kızını görmeye gelen bir genç adam hakkında bir anenin bilmesi gereken şeyler. Ciddi ya da... değil.

TOM Bir ufak uyarı. Laura hakkında hiçbir şey bilmiyor. Onun, kendisi hakkında karanlık niyetlerimiz olduğunu bilmesini istemedim. Ona sadece, neden bize gelip birlikte yemek yemediğini sordum. O da olur dedi ve tüm konuşma da bundan ibaret.

AMANDA İnanıyorum ki öyledir! Sen bir istiridyeye kadar naransindir. Her neyse, buraya geldiğinde Laura'yı göreceksin. Onun ne kadar güzel, çekici ve tatlı olduğunu görünce, şans meleklerine, buraya davet edildiği için dua edecek.

TOM Anne, Laura'nın bu kadar etkili olacağını bekleme-melisin.

AMANDA Ne demek istiyorsun?

TOM Laura sana ve bana çok şeyler ifade ediyor, çünkü o bizim... ve biz onu çok seviyoruz. Hatta biz onun sakat olduğunu bile fark etmiyoruz artık.

AMANDA Sakat deme! Bu kelimenin konuşulmasını yasakladığımı biliyorsun.

TOM Ama gerçeklerle yüzleşmelisin, anne. O sakat ve... ayrıca da...

AMANDA Ne demek ayrıca da?

TOM Laura diğer kızlardan çok farklı.

AMANDA Bu farklılığın onun kendi lehine olduğuna inan-

ıyorum.

TOM Pek de değil... diğerlerinin gözünde... yabancıların... aşırı çekingen ve kendi dünyasında yaşıyor. Bir de şu sahip olduğu şeyler, dışardan gelen insanlara bir tuhaf görünüyor.

AMANDA Tuhaf deme.

TOM Gerçekle yüzleş anne. Laura biraz garip huylunun biri.

(Dans salonundan gelen müzik tangoya döner. Ancak dü-şük tonda ve biraz kasvetlidir)

AMANDA Hangi bakımdan garip... sorabilir miyim?

TOM *(Kibarca)* Kendine özgü bir dünyada yaşıyor... bir dünya ki cam oyunculardan yapılmış, anne...

(Tom ayağa kalkar. Amanda elinde fırça, ona bakar, endişelenmiştir)

Eski müzik parçalarını çalıyor... hepsi bu!

(Aynada kendisine bir bakar sonra kapıya gider)

AMANDA *(Sertçe)* Nereye gidiyorsun?

TOM Sinemaya gidiyorum. *(Perdeden dışarı çıkar)*

AMANDA Sinemaya gitmiyorsun, her gece sinema! *(Hiz-la perdenin ötesine geçer)* Her gece sinemaya gittiğine inanmıyorum!

(Tom gitmiştir. Amanda bir süre üzgün üzgün peşinden bakar. Sonra yeniden bir umut ve canlılık gelir ve kapıdan geriye döner)

Laura! Laura!

(Laura mutfaktan seslenir)

LAURA Efendim, anne.

AMANDA Bulaşıkları bırak da buraya gel!

(Laura elinde bir kurulama havlusuyla gelir. Amanda keyifle ona anlatmaya başlar) Laura, buraya gel ve Ay'a bakarak bir dilek tut!

Pr. Perdesinde Görüntü: "Ay"

LAURA *(Gelir)* Ay... Ay mı?

AMANDA Ay, küçük bir gümüş terlik gibi. Sol omuzun-

dan yukarıya doğru bak Laura, bir dilek tut!
(Laura sanki uykudan uyandırılmış gibi hafiften şaşkın
yukarı bakar. Amanda onu omuzlarından tutarak kاپıyı
doğru çevirir)

AMANDA Şimdi! Şimdi hayatım, bir dilek tut!

LAURA Neye dilek tutayım ki, anne?

AMANDA (Sesi titremeye başlarken gözlerinden de yaşlar
boşanır) Mutluluk için! Bol şans için!
(Keman sesi yükselirken, sahne kararır)

ALTINCI SAHNE

Işık yağmır merdivenin başında yanar. Tom duvara yaslanmış sigara içmektedir.

Pr. Perdesinde Görüntü: "Gözde bir lise öğrencisi"

TOM Ve böylece, ertesi akşam Jim'i yemeğe getirdim. Onu, lisedeyken biraz tanırdım. Jim, lisedeyken bir kahramandı. Öylesine İrlandalı bir görünüşe ve canlılığa sahipti ki, iyice parlatılmış ve cilalanmış bir Çin tabağını andırırdı. Sanki üzerinde bir ışık demetiyle dolışırdı. Basketbol takımının bir yıldızı, münazara takımının kaptanı, son sınıfın mümessili, neşeli şarkılar söyleyen koronun başkanı ve yıl sonu operalarında erkek başsolistti. Daima ya koşar ya da zıplardı, onun yürüdüğü pek görülmezdi. Sanki yerçekimi kanununa devamlı karşı koyuyor gibiydi. Öylesine baş döndürücü bir hızla her şeye yetişiyordu ki, otuzuna vardığında Beyaz Saray dışında bir beklentiniz olamazdı. Fakat, görünüşe göre Soltan Okulunu bitirdikten sonra, Jim, sanırım bazı zorluklarla karşılaştı. Hızı kesinlikle azaldı. Liseden ayrıldıktan sonra altı yıl geçmişti ve Jim'in benden pek farklı bir işi de yoktu.

Pr. Perdesinde Görüntü: Tezgâhtar

Jim, şirkette arkadaşlık edebildiğim tek kişiydi. Kendi parlak geçmişini hatırlayan, basketbol yıldızı olduğunu bilen ve münazara takımında Gümüş Kupa'yı kazandığına tanıklık eden bir kişi olarak ben, onun için değerliydim. Mağazada işler yavaşken, tuvalete gizlice çekilip şiir yazdığımı bilen tek kişiydi. Beni Shakespeare diye çağırıyordu. Şirkette çalışan diğerleri benden hoşlanmaz ve şüphelenirken, Jim şakacı bir tavır takınırdı. Giderek onun bu tavrı diğerlerini de etkiledi, onların düşmanlığı azalıp, hatta yollarına çıkan tuhaf bir köpeğe bakar gibi gülümseyerek bana bakmaya bile başladılar. Jim ile Laura'nın birbirlerini Soldan'dan beri tanıdığını ve Laura'nın da onun sesinden ne kadar büyük bir hayranlıkla söz ettiğini de biliyordum. Jim'in ise, onu hatırlayıp hatırlamadığını bilmiyordum. Lisedeyken, Jim ne kadar canlıysa, Laura da o kadar silikti. Eğer o Laura'yı hatırlıyorsa, benim kız kardeşim olarak hatırlamıyordur. Çünkü onu yemeğe davet ettiğimde bana şöyle dedi, "Yahu Shakespeare, senin de bir ailen olabileceğini hiç düşünmezdim!" Böyle bir şeye sahip olduğumu keşfetmek üzereydi...

Pr. Perdesinde Yazı: "Yaklaşan ayak sesleri"

*(Tom'un üzerindeki ışık azalırken yemek odasındaki ışık aydınlanmaya başlar. Limonumsu hoş bir aydınlatmadır. Baharın sonlarına doğru, bir cuma akşamının yaklaşık beş sularındır. Sanki gökten şiir yağmaktadır)
(Görüciyi karşılamak için Amanda hiç durmadan çalışmıştır. Ortaya çıkan ise harika bir görüntüdür. Yeni duvar lambasının üzerine ipekten bir başlık geçirilmiş, yerli yerine oturtulmuş, renkli kâğıttan yapılan fener ise tavanın ayıbını örtecek şekilde yerleştirilmiştir. Pencerelele parlak*

beyaz perdeler asılmış, sandalyeler ile kanepenin üzerine basma kılıflar geçirilmiş, bir çift yeni kanepa yastığı da köşelere konmuştur. Yerde ise açık kutular ve kâğıtlar durmaktadır)

(Laura, kollarını kaldırmış ayakta dikilirken, annesi, üzerindeki yeni elbisenin ölçülerini ayarlamaktadır. Sanki dini bir törendeymiş gibi bir görüntü vardır. Elbise renklidir ve çizimi kafadan yapılmıştır. Laura'nın saç şekli de değişmiştir, daha yunuşak ve havalıdır. Dokunsan bozulacak, biraz yapay bir güzellik gelmiştir Laura'nın yüzüne. Sanki üzerine ışık vuran saydam bir cam gibidir; geçici bir aydınlatma sağlar, gerçek veya kalıcı değildir)

AMANDA (Sabırsız) Neden titriyorsun?

LAURA Anne, beni öylesine gerdin ki!

AMANDA Seni nasıl gerdiğimi söyleyebilir misin?

LAURA Bu konuyu fazla abartıyorsun ya! Sanki çok önemliymiş gibi davranıyorsun.

AMANDA Seni anlayamıyorum, Laura. Evde oturmaktan mutlu değilsin, ama ne zaman ben de senin için bir şeyler ayarlamaya kalksam, bu sefer de direnmeye başlıyorsun. (Ayağa kalkar) Şimdi kendine bir bak. Hayır, bekle! Sadece birkaç saniye... bir fikrim var!

LAURA Şimdi de ne geldi aklına?

(Amanda iki pudra pomponunu alıp, kızın göğsüne sıkıştırır)

LAURA Ne yapıyorsun, anne?

AMANDA Bunlara hovarda hilesi derler!

LAURA İstemem!

AMANDA İstersin, istersin!

LAURA Nedenmiş?

AMANDA Çünkü, acı ama gerçek, göğsün tahta gibi.

LAURA Sanki bir tuzak hazırlıyormuş gibisin.

AMANDA Bütün güzel kızlar birer tuzaktır, güzel birer tuzak; erkekler de onlardan öyle olmalarını bekler.

Pr. Perdesinde Yazı: "Güzel Bir Tuzak"

(Konuşmasını sürdürür) Şimdi kendine bir bakıver, genç bayan. Olabileceğin kadar güzel yaptım seni. (Geriye çekilip Laura'ya hayran hayran bakar) Şimdi de sıra bana geldi! Annenin görünüşü seni çok şaşırtacak!

(Amanda perdelerin arasından sıyrılıp kaybolur. Keyifle bir şarkı mırıldanmaktadır. Laura yavaşça aynanın önüne gidip, vakur bir şekilde kendisini seyredir. Hafiften esen bir rüzgâr beyaz perdeleri içeriye doğru kaldırır; hafiften bir iç geçirme hissedilir)

AMANDA (Perdelerin ardından) Henüz yeterince karanlık olmadı.

(Laura aynanın önünde yavaşça döner, yüzünde endişeli bir ifade vardır)

Pr. Perdesinde Yazı: "Bu benim kız kardeşim: Yaylı çalgılar kutlasın onu".

Müzik başlar.

AMANDA (Güler, hâlâ gözükmmez) Sana bir şey göstereceğim. Göz kamaştırıcı bir görüntüm olacak.

LAURA Neymiş o, anne?

AMANDA Biraz sabret... göreceksin! Şu eski sandıktan çıkartıp yeniden hayat verdiğim bir şey! Moda dediğin pek de değişmedi aslında... (Perdeleri ayırır) Şimdi annene bir bakıver! (Üzerinde genç kızların giydiği türden sarımsı tül bir elbise ve mavi ipekten bir kuşak vardır. Elinde ise bir demet fulya... genç kızlığı yeniden canlanmış gibidir. Şimdi konuşması daha coşkuluudur) İşte bu elbisenin içinde, Kotilyon dansını yapardım. Günbatımı Tepesi'nde iki kere bununla pasta yürüyüşü yarışını kazandım. Valinin, Jackson'da verdiği baloya da ilkbaharda katılmış ve yine bu elbiseyi giymiştim. Balo salonunda nasıl da süzülerek yürüdüğümü sana göstereyim mi, Laura? (Eteklerini kaldırarak küçük adımlarla odanın dört bir yanını arşınlar) Pa-

zar günleri ise, bana gelen görücüler için bunu giydim. Babanla bulduğumda da bu elbise vardı üzerimde... O bahar, sıtmaya yakalanmışım. Doğu Tennessee'den Delta'ya gelmiştik ve değişen iklim şartları direncimi kırmıştı. Ateşim devamlı olarak biraz yüksekti... ciddi sayılacak kadar değil... sadece beni yorup sersemletecek kadardı. Davetler bir birini izliyordu... Delta'nın her yanında partiler! "Yataktan çıkma," diyordu annem, "ateşin var!" Fakat ben dayanamıyordum. Kinin almama rağmen ateş sürdü de sürdü. Akşamları, danslarda! Öğleden sonraları ise, uzun, çok uzun at binmeler! Piknikler... muhteşem! O kadar muhteşem ki, Mayıs ayında neredeyse bütün kasaba... tamamı çayırırla kaplıyken, neredeyse fulyalarla doluverdi! İşte, o baharda, fulyalara âşık oldum ben. Fulyalar benim için dayanılmaz saplantı haline gelmişti. Annem, "Tatlım, artık fulya koyacak yerimiz kalmadı," derdi. Buna rağmen ben devamlı olarak fulya getirirdim eve. Ne zaman ve nerede görsem, "Dur, bak işte fulyalar!" derdim. Gençlerden de benim için fulya toplamalarını isterdim. Artık bu bir söylenti haline gelmişti. Amanda'nın fulyaları! Sonunda, evde boş tek bir vazo bile kalmamış, her uygun boşluk fulyayla doldurulmuştu. Hiç boş vazo kalmamıştı, inanıyor musun? Ve sonra ben... *(Fotoğrafın önünde durur. Müzik başlar)* babanla tanıştım! Sıtma nöbetleri, fulyalar ve... şu... oğlan... *(Gül boylu lambayı düzeltir)* Umarım yağmur başlamadan evvel buraya varırlar. *(Odanın öte tarafına geçip fulyaların masanın üstündeki bir kâseye koyar)* Kardeşine biraz fazla para verdim, Bay O'Connor'la şirketin arabasını binebilsinler diye.

LAURA *(Meraklı bir bakışla)* Sanırım adını söyledin, neymiş?

AMANDA O'Connor.

LAURA İlk adı ne?

AMANDA Hatırlamıyorum. Ah, evet, hatırladım. Şeydi, Jim!

(Laura sallanır, sandalyeye tutunur)

Pr. Perdesinde Yazı: "Jim Olamaz!"

LAURA *(Baygınca)* Jim... olamaz!

AMANDA Evet, oydu, Jim. Hayatımda iyi olmayan tek Jim tanımadım!

(Müzik iç karartıcı hale dönüşür)

LAURA Adının Jim O'Connor olduğundan emin misin?

AMANDA Evet. Neden sordun?

LAURA Tom'un liseden tanıdığı çocuk mu?

AMANDA Öyle bir şey demedi. Sanırım depoda tanışmış olmalı.

LAURA Onun ve benim liseden tanıdığımız bir Jim O'Connor vardı... *(Sonra, gayretle)* Eğer Tom'un yemeğe getirdiği o ise, beni bağışlamalısın, ben masada olamam.

AMANDA Bu ne biçim saçmalık?

LAURA Bana bir zamanlar sevdiğim bir kimsenin olup olmadığını sormuştun. Sana bu çocuğun resmini gösterdiğimi hatırlamıyor musun?

AMANDA Şu yıllıkta gösterdiğin resimden mi söz ediyorsun?

LAURA Evet, o oğlandan.

AMANDA Laura, ah kızım, sen ona âşık mıydın yoksa?

LAURA Bilmiyorum anne. Bütün bildiğim, eğer oysa, ben onunla aynı masada oturamam!

AMANDA O değildir! Bir parça olsun ihtimal vermem. Fakat o olsun veya olmasın, sen masada olacaksın. Özür kabul etmem.

LAURA Yapamam anne, elimde değil.

AMANDA Aptallığınla alay etmek istemem, Laura. Kardeşinden ve senden çektiklerim yeter! O halde otur yerine ve onlar gelinceye kadar da kendine hâkim ol. Tom, anahtarını unuttuğu için de, geldiklerinde onla-

ra kapıyı sen açacaksın.

LAURA *(Telaşlanır)* Ah, anne... kapıyı sen açiver!

LAURA *(Sakin)* Ben meşgul olacağım... mutfakta.

AMANDA Lütfen, anne. Sen açiver. Bunu yapmaya beni zorlama!

LAURA *(Mutfağa geçerken)* Somon balığının sosunu hazırlayacağım. Sorun üstüne sorun... aptallık! ...altı üstü bir görücü!

(Kapı kapanır. Laura yalnız kalmıştır)

Pr. Perdesinde Yazı: "Dehşet!"

(Laura inler ve lambayı söndürür... parmakları kenetlenmiş halde, kanepenin kenarında kıvılcıktan oturur)

Pr. Perdesinde Yazı: "Kapının açılışı!"

(Tom ve Jim yangın merdiveninden tırmanır. Onların gelişini duyan Laura telaşla ayağa kalkar. Ara bölümlere doğru geriler. Kapının zili çalar. Laura nefesini tutar ve ellerini boğazına götürür. Yavaştan davul sesi duyulur)

AMANDA *(Seslenir)* Laura, tatlım! Kapı!

(Laura hareketsiz bir şekilde bakakalmıştır)

JİM Sanırım yağmuru yendik.

TOM Hum. *(Tekrar zili çalar, sinirlenir. Jim ıslık çalarken bir sigara yakar)*

AMANDA *(Oldukça neşeli)* Laura, kardeşin ve Bay Jim O'Connor geldiler. Lütfen onları içeri alır mısın, tatlım?

(Laura mutfağın kapısına gider)

LAURA *(Zorla nefes almaktadır)* Anne... kapıya sen git!
(Amanda mutfaktan çıkar ve çok kızgın bir şekilde Laura'ya bakar. Emredercesine parmağıyla kapıyı işaret eder)

LAURA Lütfen, lütfen!

AMANDA *(Kızgınca fısıldar)* Senin neyin var Allah aşkına bre sersem?

LAURA *(Çaresiz)* Lütfen, sen açiver, lütfen!

AMANDA Senin keyfine göre davranmayacağımı söyle

miştim, Laura. Aklını kaçırmak için neden bu anı seçersin?

LAURA Lütfen, lütfen, lütfen sen aç!

AMANDA Kapıya sen gitmek zorundasın, çünkü ben gidemem!

LAURA *(Yılgınca)* Ben de gidemem!

AMANDA Neden?

LAURA Çünkü midem bulamıyor!

AMANDA Ben de hastayım... saçmalıyorsun sen! Neden sen ve kardeşin normal insanlar gibi olamazsınız anlamam. Uçuk kapris ve davranışlar!

(Tom zili daha uzun çalar)

Akal almaz şeyler oluyor bu evde! Bana bir tek neden gösterebilir nisin... *(Şiirsel bir tavırla kapıya seslenir)* Geliyorum! Sadece bir dakika! ...neden korkarsın ki kapıyı açmaktan? Cevap ver bakayım şimdi, Laura!

LAURA Ah, ah, ah... *(Gergilerin arkasına döner, gramofona koşar, delicesine kurar ve çalıştırır)*

AMANDA Laura Wingfield, derhal kapıya, marş, marş!

LAURA Peki... peki, anne!

(Uzaktan Dardanella'nin bozuk bir yortunu havayı yumuşlatır ve ona hareket etmek için gereken gücü verir. Gergilerin arasından sıyrılıp kapıyı dikkatlice açar. Tom, görücü Jim ile girer)

TOM Laura, bu Jim; Jim, bu da kız kardeşim Laura.

JİM *(İçeriye girerken)* Shakespeare'in bir kız kardeşi olduğunu bilmiyordum!

LAURA *(Kapıdan geriye çekilirken, titremektedir. Tavrı katıdır)* Nasıl... nasılsınız?

JİM *(İçten, elini uzatırken)* İyiyim!

(Laura onun eline isteksizce dokunur)

JİM Elin soğuk, Laura!

LAURA Doğru, şey... Gramofon çalıyordum da...

JİM Klasik müzik çalığın için olmalı. Kanını canlandırması için biraz dans müziği falan çalmalısın!

LAURA Ben izin alayım... Gramofon çalmayı tamamlam-

madım da... (Kapıdan içeriye seğirtir, tavrı bir gariptir. Gramofonun başında biraz durur. Biraz nefeslendikten sonra, iç odaya yıldırım gibi dalar)

JİM (İç çeker) Sorun ne?

TOM Ah, Laura mı? Laura, şey... çok utangaçtır da.

JİM Utangaç ha? Bugünlerde utangaç bir kıza rastlamak pek nadir. Bana bir kız kardeşin olduğunu söylediğini hiç hatırlamıyorum.

TOM İyi ya, şimdi biliyorsun. Bir kız kardeşim var. Bak, postadan çıkan son yayınlar. Bir tane ister misin?

JİM Hı.

TOM Hangisinden? Mizah?

JİM Spor! (Bir tane alıp, bakar) Şu ihtiyar Dizzy Dean'ine ne çirkeleşmiş.

TOM (İlgisiz) Ya? (Bir sigara yakıp, yangın çıkışına gider)

JİM Nereye gidiyorsun?

TOM Terasa çıkıyorum.

JİM (Onu izler) Biliyor musun, Shakespeare... senin için bir planım var!

TOM Ne planı?

JİM Gittiğim bir kurs var ya?

TOM Neymiş?

JİM Güzel konuşma! Sen ve ben, bizler ticarethanede çalışacak tipler değiliz.

TOM Sağ ol... bu iyi haber. Fakat şu konuşma kursunun benimle ilgisi ne?

JİM Sana uyar... idari görevler için.

TOM Hımmm!

JİM Bilmen gerek, benim işime çok yaradı.

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Masa başında üst düzey bir memur"

TOM Nasıl, yani?

JİM Her bakımdan! Sor bakalım, seninle benim aramda ikimizle başımızdaki müdürler arasında ne fark var? Beyin mi? Hayır!... Yetenek mi? Hayır! Peki ne? Sa-

dece küçük bir şey...

TOM Şu küçük şey de neymiş?

JİM Öncelikle işin aslı... sosyal görüntü! Herhangi bir sosyal mevki karşısında kendini korumak ve onlarla baş edebilmek!

AMANDA (Mutfaktan) Tom?

TOM Efendim, anne?

AMANDA Bay O'Connor'la beraber misiniz?

TOM Evet, anne.

AMANDA İyi, şimdilik orada keyfinize bakınız.

TOM Peki, anne.

AMANDA Bay O'Connor'a sor bakalım, elini yıkamak ister mi?

JİM Şey, hayır... hayır... sağ olun... O işi depodayken yapmıştım. Tom...

TOM Evet?

JİM Bay Mendoza, bana senin hakkında bir şeyler söyledi.

TOM Lehimde bir şey mi?

JİM Sen ne diyorsun?

TOM Yani...

JİM Eğer sabahları erken kalkmazsan işinden olacaksın.

TOM Kalkıyorum...

JİM Pek belli olmuyor da.

TOM Açıklaması gizli.

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Tekrar, yelken açmış gemide bir mutlu gemici"

TOM Değişmeyi planlıyorum. (Yangın merdiveninin korkuluğuna yaslanır, yavaş sesle ama coşkuludur. Ara sokaktaki sinemaların renkli neonları ve ışıkları üzerine vurur. Sanki bir seyyah gibi görünmektedir) Şu sıralarda geleceğimle ilgili öyle bir karar aşamasındayım ki, bunun içinde depo ve Bay Mendoza yer almıyor, hatta gece okulu veya hitabet kursu bile...

JİM Yine neler saçmalyorsun?

TOM Sinemalardan bıktım.

JİM Sinemalar!

TOM Evet, sinemalar! Şunlara bak... (*Grand Avenue tara-
fındaki ışıkları işaret eder*) Bütün şu anlı şanlı insan-
lar... macera peşinde... tümünü öpüp, deveyi hamu-
duyla yutuyorlar! Ne olduğunu biliyor musun? İn-
sanlar filmlere gider, ama kendisi orada hareket ede-
mez! Hollywood karakterleri bütün Amerikalıların
yerine maceraya atılır ve bütün Amerikalılar karan-
lıkta oturup onların kendi yerlerine eğlenmesini iz-
ler! Evet, bu durum, sadece savaş olana dek sürer. İş-
te o zaman herkes için macera başlar! Herkesin payı
kendine, sadece Clark Gable'a değil! İşte o zaman,
karanlıktaki adamlar, karanlık salonların dışına çıkıp
kendilerinin payına düşen macerayı yaşarlar... aman
ne güzel! Şimdi bizim sıramız, bayım, Güney Denizi
Adasına gidip... tura çıkıp... egzotik yaşamak, çok
uzaklarda! Fakat ben sabırlı değilim. O zamana ka-
dar beklemeye tahammülüm yok. Sinemalardaki ha-
reketten sıkıldım, kendim hareket etmek üzereyim!

JİM (*Hayretler içinde*) Hareket mi?

TOM Evet.

JİM Ne zaman?

TOM Yakında!

JİM Nereye? Nereye?

(*Tom düşünüürken cevabı sanki müzik verir. Cebini karış-
tırmaktadır*)

TOM İçten içe kaynıyorum. Biliyorum, rüya görür gibi-
yim, ama içim... ben içten kaynıyorum! Çalışırken ne
zaman elime bir kundura alsam, hayatın ne kadar ka-
sa olduğunu ve benim burada ne iş yaptığımı düşün-
meden edemem! Her ne demekse, ama ayakkabımın
bununla bir ilgisi olmadığını biliyorum... seyahate
çıkarken ayağa giymekten başka. (*Aradığını bulup çu-
kartır. Jim'e bir kâğıt parçası uzatır*)

JİM Nedir bu?

TOM Üye oldum.

JİM (*Okur*) Tüccar Denizciler Birliği.

TOM Bu ayki aidatını yatırdım, elektrik faturası yerine.

JİM Elektriği kestiklerinde bunu yaptığına pişman olacak-
sın.

TOM Burada olmayacağım ki!

JİM Ya annen?

TOM Ben babama benzerim. Taşa çıkan keçinin ağaca tır-
manan oğlağı! Şu fotoğrafta nasıl da gerine gerine
güldüğüne dikkat ettin mi? Onaltı yıldır gitti gelmez!

JİM Kuru sıkı atıyorsun. Annen bu konuda ne düşünüyor?

TOM Suss! Annem geldi bile! Annemin planlarımdan ha-
beri yok.

AMANDA (*Gergilerden içeri girer*) Neredesiniz bakayım?

TOM Terastayız, anne.

(*İçeri girmeye başlarlar. Amanda onlara yaklaşıp. Tom an-
nesinin kılık kıyafetini görünce adamakıllı şaşırır. Jim bile
biraz afullamıştır. Güneyli kadınlara özgü canlılıkla ilk de-
fa karşılaşmaktadır, hitabet kursunda beklenmedik durun-
lara karşı geliştirdiği beceriye rağmen şaşkınlığını gizleye-
mez. Bazı davranışlarda bulunmaya kalkışır, ancak Aman-
da'nın sulu kahkahaları ve konuşkanlığı karşısında pek fir-
sat bulamaz. Tom utanmıştır, ama Jim bir müddet sonra
daha sıcak davranmaya başlar. Tom homurdanıp, yunruk-
larını sıkarsa da, sonunda her şey yoluna girer*)

Pr. Perdesinde Görüntü:

"Amanda'nın genç kızlık hali"

AMANDA (*Malicup malicup gülümserken, genç kızların
taktığı cinsten bileziklerini de şakırdatmayı ihmal et-
mez*) Aman efendim, demek Bay O'Connor bu beye-
fendi. Tanıştırmaya hiç gerek yok. Sizin hakkınızda
oğlundan çok şeyler duydum. Sonunda ona dedim
ki, Tom... Tanrım! Neden şu fazilet abidesini yemeğe
getirmiyorsun? Bu güzel genç adamla depoda da ta-

nışmak isterim! ...senin methini devamlı şakımasındanansa! Neden oğlumun bu kadar mağrur olduğunu da bir türlü anlayamıyorum... pek Güneylilere has bir tavır değildir!

Haydi oturalım ve... sanırım burada biraz daha temiz hava alabiliriz. Tom, kapıyı açık bırak. Biraz önce güzel bir esinti hissettim. Nereye gitti ki? Hımm, şimdiden oldukça sıcak! Hatta, henüz tam yaz bile sayılmaz. Yaz bütünüyle vardığında tamamen pişeceğiz. Her neyse, biz... biz hafif bir yemek yiyeceğiz. Sanırım yılın bu mevsiminde hafif şeyler daha iyidir. Tıpkı hafif elbiseler gibi. Sıcak havalar, hafif yiyecekler ve hafif ince elbiseler ister. Bilirsiniz ki, kışın kanımız daha da koyulaşır... yeniden düzelmesi ise biraz zaman alır. Özellikle de mevsim değişikliklerinde... Bu yıl da yaz çok çabuk geldi. Hazırlıksız yakalandım. Birden bire... Tanrım! İşte yaz! Sandığa koşup bu ince elbiseyi çıkardım... çok eski! Neredeyse tarihi eser! Ama kendimi çok iyi hissediyorum içinde... çok iyi ve serin, yani...

TOM Anne!

AMANDA Evet, tatlım?

TOM Yemek ne âlemde?

AMANDA Hayatım, git de yemeğin hazır olup olmadığını kız kardeşine sor! Akşam yemeklerinden kız kardeşinin sorumlu olduğunu biliyorsun! Laura'ya siz erkeklerin acıktığını söyle (*Jim'e*) Laura'yla tanıştın mı?

JİM O kapıyı açıp bizi...

AMANDA İçeri mi aldı sizi? Ya, iyi, demek tanıştınız bile! Laura kadar tatlı ve güzel bir ev kızına rastlamak bu günlerde pek nadirdir! Laura, Allaha şükürler olsun ki, hem de iyidir, hem de evine bağlıdır. Ben pek öyle değilimdir. Hiç onun gibi de olamadım. Melek pastası dışında bir şey yapamam. Şey, Güneydeyken pek çok hizmetçimiz vardı. Gitti, hepsi gitti. Bütün o

debdebe ve ihtişam! Tamamiyle gitti! İleride başıma geleceklere karşı hiç hazırlıklı değildim. Bütün görüşlerim, çiftlik sahiplerinin çocuklarıydı, bu yüzden de öyle biriyle evleneceğimi ve büyük bir çiftlikte yaşayıp, çok hizmetçim olacağını sanırdım. Fakat erkek teklif eder... kadın da bu teklifi kabul eder! Eskilerin dediği gibi, uzaktan veya yakından bulaşmış olsun... bir çiftlik sahibiyle evlenmemiştim! Telefon firmasında çalışan biriyle evlendim. Şuradaki ağzı kulaklarında gülümseyen adamlar! (*Resmi gösterir*) Telefon adamı sonunda uzak mesafelere gönül verdi! Şimdi seyahat ediyor, dolaşıyor, ama ben nerelerde olduğunu bilmiyorum! Fakat ben de ne diye bütün bu şeylerimden... dertlerimden bahsediyorum ki? Sen de, kendinkileri anlat. Umarım senin derdin yoktur! Tom?

TOM (*Geri döner*) Efendim, anne?

AMANDA Yemek hazır mı?

TOM Görünüşe göre yemek masanın üzerinde!

AMANDA Bir bakayım... (*Zarif bir şekilde kalkar ve gerginlikten arasından içeriye bakar*) Ah, mükemmel! Fakat kardeşin nerede?

TOM Laura kendini iyi hissetmiyor ve masaya gelmemesinin daha doğru olacağını söylüyor.

AMANDA Ne? Saçmalık bu! Laura? Hey, Laura!

LAURA (*Mutfaktan, mecalsiz*) Efendim, anne.

AMANDA Masaya gelmelisin mutlaka. Sen gelmeden masaya oturmayacağız! Giriniz, Bay O'Connor. Şuraya oturunuz; ve ben de... Laura? Laura Wingfield! Bizi bekletiyorsun, tatlım! Sen masaya gelinceye kadar duaya başlamayacağız! (*Mutfağın kapısı halsiz bir itişle açılır ve Laura girer. Gerçekten de halsizdir, dudakları titremekte, gözleri yuvalarından fırlamıştır. Masaya doğru yalpalayarak yürür*)

Pr. Perdesinde Yazı: "İşkence"

(Dışarıda aniden, fırtınayla bir yaz yağmuru başlar. Pencerelerdeki beyaz perdeler içeriye doğru savrulurken, koyu mavi göğün derinliklerinden hüziün verici yağmur sesleri işitilir)

(Laura birdenbire tökezler; hafiften inleyerek sandalyeye tutunur)

TOM Laura!

AMANDA Laura!

(Gök gürülder!)

Pr. Perdesinde Yazı: "Aahh!"

AMANDA (Umutsuzca) Şey, Laura, sen hastasın hayatım! Tom, kardeşinin oturma odasına gitmesine yardımcı ol, tatlım. Orada oturuver, Laura... kanepede dinleniver. Pekâlâ! (Tom, kız kardeşine yardım ederken Jim'e) Sıcak fırının önünde dikilmek onu hasta etti! Onu, bu akşam çok sıcak diye uyarıştım, fakat... (Tom masaya döner)

Laura şimdi daha iyi mi?

TOM Evet.

AMANDA Bu da nereden çıktı? Yağmur galiba? Serinletici hoş bir yağmur başladı! (Jim'e endişeli bir şekilde bakar) Sanırım biz... dua edebiliriz... şimdi... (Tom ona aptal aptal bakar) Tom, güzelim, duayı sen yap!

TOM Ah... Bütün bunlar ve Tanırının merhameti için... (Kafalarını önlerine eğerken Amanda, Jim'e kaçamak bir bakış atar. Oturma odasında Laura, kanepeye uzanmış, eliyle dudaklarını kapatıp huçkırığını bastırmaya çalışmaktadır)

Tanrıya şükürler olsun!

(Sahne kararır)

YEDİNCİ SAHNE

Yarım saat sonrası. Yemek yeni bitmiş, Laura kanepede uzanmış, ayaklarını altına çekmiş ve başı mavi bir yastığın üzerinde, gözleri yuvalarından fırlamış gibi tavana dikilmiş, tuhaf bir şekilde bakmaktadır. Yeni yer lambasından gelen yumuşak ışık yüzüne vurmakta, daha önce fark edilmeyen nazik güzelliğini ortaya çıkarmaktadır. Dışarıdan gelen düzenli yağmur sesleri, giderek yavaşlar, biraz sonra da durur. Bulutların arasından ayın çıkması üzerine etraf aydınlanır. Perde kalkar kalkmaz her iki odadaki ışıklar kesilir.

JİM Hey, lamba efendi!

(Amanda gergince güler)

Pr. Perdesinde Yazı: "Kamu hizmetinin aksaması"

AMANDA Işıklar söndüğünde acaba Musa neredeydi? Hah, hah, haa... Bu sorunun cevabını biliyor musunuz acaba, Bay O'Connor?

JİM Hayır, hanımefendi, cevabı ne?

AMANDA Karanlıkta!

(Jim takdir dolu bir ifadeyle güler)

Herkes olduğu yerde kalsın. Mumları yakacağım. Sansımız varmış ki tam da masanın üzerindeler. Kibrit nerede? Beyefendiler, acaba hanginiz bana kibrit bulabilirsiniz?

JİM İşte.

AMANDA Teşekkür ederim, beyefendi.

JİM Bir şey değil, hanımefendi!

AMANDA (Mumları yakarken) Sanırım sigorta attı. Bay O'Connor, sigortadan anlar mısınız? Ben anlamam, mekanik konulara gelince Tom'dan da hiç hayır yok. (Masadan kalkıp, mutfığa geçerler, sesler oradan gelir)

Hey, dikkat et de başını bir yere çarpma. Görücü be-

yimizin boynunu kırmasını istemeyiz. Şey, pek de fena olmazdı değil mi?

JİM Hah, hah haaa! Şu sigorta kutusu nerede?

AMANDA İşte burada, fırının yanı başında. Bir şey görüyor musun?

JİM Bir saniye.

AMANDA Elektrik de ne kadar anlaşılmasın bir şey, değil mi? Şu anahtarı uçurtmaya bağlayan şahıs Benjamin Franklin değil miydi? Pek de anlaşılmayan bir dünyada yaşıyoruz, değil mi? Bazıları bilimin bütün gizemleri çözeceğini söylüyor. Bana sorarsanız daha fazlasını yaratıyor. Bulabildin mi?

JİM Hayır, bayan. Bütün sigortalar sağlam görünüyor bana.

AMANDA Tom!

TOM Efendim, anne.

AMANDA Bir kaç gün evvel sana bir elektrik faturası vermiştim ya. Hani ihbarname geldiğini söylediğim fatura?

Pr. Perdesinde Yazı: "Ya!"

TOM Ha... evet.

AMANDA Ödemeyi unutmuş olmayasın, sakın?

TOM Şey, ben...

AMANDA Yatırmadın! Bunu akıl etmeliydim!

JİM Muhtemelen, Shakespeare o faturanın üzerine bir şiir yazmıştır Bayan Wingfield.

AMANDA Ona bu konuda güvenmemem gerektiğini baştan bilmeliydim! Bu dünyada ihmalin bedeli çok ağır ödeniyor!

JİM Belki de şiir on dolarlık bir ödül kazanır.

AMANDA Gecenin geri kalan kısmını, Edison'un şu Mazda lambasını bulmadan önceki zamanda, on dokuzuncu asırda yaşayacağız.

JİM Mum ışığına bayılırım.

AMANDA Bu da romantik olduğunuzu gösteriyor! Fa-

kat Tom için fark etmez. Her neyse, zaten yemeği bitirmiştik. Yemeği bitirmemize yetecek kadar süre tanıdıkları için bayağı düşüncelilermiş, değil mi Bay O'Connor?

JİM Hah, hah, haa!

AMANDA Tom, bu düşüncesizliğin cezası olarak bana bulaşıkları yıkamada yardım edeceksin.

JİM Ben de yardım edeyim.

AMANDA Dünyada olmaz!

JİM Bir işe yaramalıyım.

AMANDA Bir işe yaramak mı? *(Coşkulu)* Siz mi? Bakınız, Bay O'Connor, hiç kimse, evet hiç kimse yıllardır sizin mutlu ettiğiniz kadar beni mutlu etmedi!

JİM Yapmayın, Bayan Wingfield!

AMANDA Abarıtmıyorum,... biraz bile! Şey, kız kardeşimiz, yalnızlığıyla başbaşa kaldı da. Gidip kendisine oturma odasında arkadaş olun biraz! Vaktiyle kilisenin tavan arasında bulduğum şu kutsal şamdanı veriyim. Kilise yandığında eriyip eğilmiş biraz. Bir baharda yıldırım çaktı. O sıralarda şu Çingene Jones kendi cemaatini oluşturmaya çalışıyordu. Piskoposların orada kâğıt oynamasına izin verdiği için kilisenin yandığını iddia ediyordu.

JİM Hah... ha.

AMANDA Şey, şu kardeşle bir bardak şarap içmeye ne dersin? Ona iyi geleceğini sanıyorum. İkisini de taşıyabilir misin?

JİM Elbette. Ben Süpermenim!

AMANDA Şimdi, Thomas, tak bakalım şu önlüğü!

(Jim oturma odasına, bir elinde şamdan, mumları yankı, diğerinde şarap şişesiyle gelir. Mutfağın kapısı sıkıca kapanırken Amanda'nın keyifli kahkahası duyulur; gergilerin arasından titrek ışık yaklaşır. Jim girerken Laura endişeyle doğrulur. Yabancı biriyle yalnız kaldığı için zorlanarak konuşur)

Pr. Perdesinde Yazı:

"Beni biraz olsun hatırladığımı hiç sanmıyorum!"

(Başlangıçta Jim'in, Laura'nın utangaçlığını bastırmasından önce, sanki merdivenleri koşar adın çıkmışçasına, Laura'nın sesi zayıf ve tiknefestir. Jim'in tavrı kibar ve şakacıdır. Olay çok da önemli olmamasına rağmen, Laura'nın gizli dünyasında bunun önemi büyüktür)

JİM Merhaba, Laura!

LAURA (Zoraki) Merhaba.

(Laura boğazını temizler)

JİM Şimdi nasılsın, umarım daha iyi?

LAURA Evet, evet, sağ olun.

JİM Bu senin için. Biraz karahindiba şarabı.

(Şarap bardağını gösterişli bir incelikle sunar)

LAURA Teşekkür ederim.

JİM İç ama... sakın sarhoş olma! (İçtenlikle güler. Laura, kararsızlıkla bardağı alır; utangaç bir biçimde gülümser) Mumları nereye koyayım?

LAURA Şey... şey, neresi olursa.

JİM Yerde nasıl olur? Sakıncası var mı?

LAURA Hayır.

JİM Damlalardan korumak için altına bir gazete sereceğim. Yerde oturmaya severim. Sence sakıncası var mı?

LAURA Şey, yok.

JİM Bana bir yastık ver.

LAURA Ne?

JİM Bir yastık!

LAURA Ya... (Aceleyle bir tane uzatır)

JİM Ya sen? Sen yerde oturmaktan hoşlanmaz mısın?

LAURA Şey... hoşlanırım.

JİM Öyleyse neden gelmiyorsun?

LAURA Ben... geliyorum.

JİM Bir de yastık al!

(Laura bir yastık alır; sandanın öteki tarafına geçip oturur)

Jim ayaklarını uzatırken, Laura'yı inceler)

Orada otururken seni görmem mümkün değil.

LAURA Ben sizi... şey görebiliyorum.

JİM Biliyorum, ama bu adil değil, ışığın önünde kaldım ben.

(Laura yaşattığını yaklaştırır)

Güzel! Şimdi seni görebiliyorum! Rahat mısın?

LAURA Evet.

JİM Ben de. Yayılmış bir inek kadar rahat! Ciklet ister misin?

LAURA Hayır, teşekkür ederim.

JİM Eğer izin verirsen, ben çiğnemek istiyorum. (Bir ciklet çıkarıp, keyifle kâğıdını yırtar, cikleti havada tutar) Şu cikleti ilk defa keşfeden insanın ne kadar servet edindiğini bir düşünsene. İnanılmaz, değil mi? Wrigley Binası, Chicago'nun en önemli binalarından biridir. Gelişen Yüzyıl isimli sergiye gittiğimde görmüştüm. "Gelişen Yüzyıl" sergisine gitmiş miydin?

LAURA Hayır, gitmemiştim.

JİM Her neyse, muhteşem bir sergiydi. Özellikle de Billim Salonu beni çok etkilemişti. Amerika'nın geleceği hakkında bir fikir veriyordu, şimdikinden daha muhteşem olacak! (Sessizlik. Jim kıza gülümser) Kardeşin senin utangaç olduğunu söylüyor. Doğru mu bu, Laura?

LAURA Şey, bilmiyorum.

JİM Sanırım eski tip bir kızsın sen. Neyse, bu tiplerin iyi kızlar olduğunu düşünürüm hep. Fazla samimi davranışımı düşünmüyorsundur, sanırım... ha, ne dersin?

LAURA (Çekingen, utanmıştır da) Sanırım bir ciklet alsam iyi olacak, eğer... eğer sakıncası yoksa! (Boğazını temizler) Bay O'Connor, şey, siz... şarkı söylemeye devam ediyor musunuz?

JİM Şarkı söylemek mi? Ben mi?

LAURA Evet. Muhteşem bir sesinizin olduğunu hatırlı-

yorum.

JİM Şarkı söylerken ne zaman dinledin ki beni?
(*Laura cevap vermez; biraz sessizlikten sonra genç bir adamın sahne dışından gelen şarkısı işitilir*)

SES

Esin, rüzgârlar, yüksekten esin
Savrula savrula gideceğim
Uzaklara, aşkımdan...
Ellerimde boks eldivenlerim
Çook uzaklardan, gelecek sesim!

JİM Beni şarkı söylerken dinlediğini söyledin, ha?

LAURA Şey, evet! Evet, hem de sıkça... Beni... sanırım... hatırlamadın, hem de hiç?

JİM (*Güler, emin değildir*) Seni daha önce görmüş gibiyim. Kapıyı açtığımda da bana öyle gelmişti. Neredeyse adını da hatırlayacaktım. Fakat sana dilimin ucuna gelen kelimeler, gerçek ad değildi. Bu yüzden de söylemeden vazgeçtim.

LAURA Şey değil miydi... Patlıcan?

JİM (*Birden canlanır, ağzı kulaklarında*) Patlıcan! Tanrım, evet... Patlıcan! Kapıyı açtığımda dilimin ucuna kadar gelmişti. İnsanın hafızası kendisini nasıl da yanılıyor, tuhaf değil mi? Liseyle senin aranda bir bağ kuramadım bir türlü. Ama oradaydı, evet lisedeydi. Shakespeare'in kız kardeşi olduğunu bile bilmiyordum! Tanrım, özür dilerim.

LAURA Zaten hatırlamanı beklemiyordum. Sen... beni hiç bilmiyordun ki!

JİM Fakat zaman zaman konuşukluğumuz vardı, değil mi?

LAURA Evet, biz, şey... konuşmuşluğumuz vardı.

JİM Beni ne zaman fark ettin?

LAURA Şey, derhal!

JİM Kapıya gelir gelmez mi?

LAURA İsmi duduğumda sen olacağını düşündüm. Tom'un seni liseden biraz tanıdığını biliyordum. Sen

de kapıda görününce... şey, o zaman... emin olmuş-tum.

JİM Peki, o zaman niye bir şey demedin?

LAURA (*Nefes nefese*) Ne söyleyeceğimi bilemedim, ben... benim için sürpriz olmuştu

JİM Hey Tanrım! Bu şey çok yuhaf!

LAURA Evet! Evet, değil mi, ama..

JİM Sınıfların birinde beraber değil miydik?

LAURA Evet, beraberdik.

JİM Hangi dersti?

LAURA Şeydi... şarkı söyleme... koro!

JİM Ha, evet!

LAURA Sınıfta senin yanındaki sıranın başında otururdum.

JİM Haa.

LAURA Pazartesi, çarşamba ve cumaları.

JİM Şimdi hatırlıyorum... sen hep geç gelirdin.

LAURA Evet, benim için çok zordu, yukarı çıkmak. Ayağında şu demirler vardı... çok ses çıkartıyorlardı.

JİM Ben hiç duymadım.

LAURA (*Hatırlayınca yüzü buruşur*) Benim için sanki şey gibiydi... gök gürlemesi!

JİM Hay Allah, ben hiç farkına varmamışım.

LAURA Ben gelmeden önce de herkes yerine oturmuş olurdu. Bütün o insanların önünden geçmek zorunda kalırdım. Sandalyem en arka sıradaydı. Bütün salon-da en arka sıraya kadar merdivenleri şakırdatarak çıkmak zorundaydım. Herkes de beni seyrederdi.

JİM Bu kadar da önemsememeliydin.

LAURA Biliyorum, ama elimde değildi. Şarkı başlardı... Şarkı başladığında öylesine bir rahatlama hissi duyardım ki.

JİM Ah, evet. Şimdi seni yerli yerine oturtabildim! Seni Patlıcan diye çağırırdım. Seni niye bu isimle çağırma-ya başladım ki?

LAURA Bir ara satlıcan (zatülcenp) olup, okula geleme-

miştım. Geri döndüğümde ne olduğunu sormuştun. Ben de satlıcan demiştım... sen ise benim patlıcan dediğimi sanmıştın. İşte bu yüzden ondan sonra bana hep patlıcan diye seslendin!

JİM Umarım seni gücendirmemişimdir.

LAURA Ah, hayır... sevdim onu. Şey, pek tanıdığım kimse yok da...

JİM Hatırladığım kadarıyla kendini saklıyordun.

LAURA Ben... ben... çok şanslı değildim... arkadaş edinmede...

JİM Nedenini anlayamıyorum.

LAURA Şey, ben... kötü bir başlangıç yapmıştım.

JİM Şey mi demek istiyorsun...

LAURA Evet, bir nevi... benimle şey arasında...

JİM İzin vermeseydin!

LAURA Biliyorum, ama yaptı, ve...

JİM İnsanlara karşı çekingensin!

LAURA Olmamaya çalıştım ama asla...

JİM ...başaramadın?

LAURA Hayır... ben... asla başaramadım ben!

JİM Sanırım utangaçlığını yavaş yavaş ve fazla kendini sıkmadan gidermelisin.

LAURA (Üzgünce) Evet... sanırım epey...

JİM ...zaman ister!

LAURA Evet...

JİM İnsanları yakından tanıdıkça çok da kötü olmadıklarını anlarsın. İşte hatırlaman gereken de bu! Bir şey daha, herkesin sorunları var, tek senin değil, yani hemen hemen herkesin bazı problemleri olur. Sen, sorunları olan tek şahıs kendin olduğunu sanıyorsun, sanki bundan yüzden üzgün olan tek kişi de sensin. Fakat şöyle bir çevrene bakıver, senden başka ne de çok insanın sıkıntıları olduğunu fark edeceksin. Mesela, liseye gittiğim yıllarda, bu yıla kadar epey mesafe kat edeceğimi düşünürdüm, altı sene sonra, şimdi olduğumdan daha farklı. Yıllıkta benim hakkımda

yazılan o muhteşem şeyleri hatırlıyor musun?

LAURA Elbette! (Kalkıp masaya gider)

JİM Hangi alana girersem gireyim başarının benim için kaçınılmaz olduğunu yazıyordun!

(Laura, elinde yıllıkla döner)

Aman Tanrım! Yıllık!

(Saygıyla alır onu. Her ikisi de biraz merakla yıllığa bakar.)

Laura onun yanına çömelir ve sayfalarını çevirmeye başlarlar. Jim'in samimi davranışlarından Laura'nın da utançlağığı azalır)

LAURA İşte sen! "Zengibar Korsanları" oyununda!

JİM (Özlemle) O operette bariton başrolü bendeydi.

LAURA (Kendinden geçmiş) Öylesine... muhteşemdin ki!

JİM (Karşı koyar) Yapma...

LAURA Evet, evet... muhteşemdin... muhteşem!

JİM Beni dinledin mi?

LAURA Üç seferinde de!

JİM Yapma!

LAURA Evet!

JİM Üç oyunda da?

LAURA (Gözlerini indirir) Evet.

JİM Neden?

LAURA Ben... şey senden programı benim için imzalamamı isteyecektim.

(Kitabın arkasından programı çıkartıp, ona uzatır)

JİM Peki neden imzalamamı istemedin o zaman?

LAURA Etrafın arkadaşlarıyla öylesine sarılıydı ki, bir fırsat bulamadım.

JİM İsrarlı olmalıydın...

LAURA Yani, şey... benim hakkımda şey diye düşüneceğinden korktum...

JİM Ne diye düşüneceğimden?

LAURA Ah...

JİM (Eskiği hatırlar) O günlerde kızlar tarafından sarılmıştım.

LAURA Öylesine sevilirdin ki!

JİM Öyle...

LAURA Öylesine canayakın bir tavrın vardı ki...

JİM Lisedeyken çok şımartılmıştım.

LAURA Herkes... seni seviyordu!

JİM Buna sen de dahil miydin?

LAURA Ben evet, ben de...

(Kibarca yıllığı kapatıp dizlerinin üzerine koyar)

JİM Vay babam vay! Şu programı bana ver, Laura.

(Laura uzatır. Jim havahı bir şekilde imzalar)

İşte oldu... geç olsun da, yeter ki olsun!

LAURA Ah... bu ne sürpriz!

JİM İmzaman fazla değeri kalmadı artık. Fakat günün birinde... belki de... değeri artabilir! Hayal kırıklığına uğramakla cesaretin kırılması aynı şeyler değildir. Hayal kırıklığına uğramış durumdayım, ama asla cesaretim kırılmamıştır. Şu anda yirmi üç yaşındayım. Sen kaç yaşındasın?

LAURA Haziran'da yirmi dört olacağım.

JİM Yaşlı sayılmaz!

LAURA Hayır, ama...

JİM Liseyi bitirdin değil mi?

LAURA *(Zorlanarak)* Geri dönmedim.

JİM Yani okulu terk ettiğini mi söylemek istiyorsun?

LAURA Mezuniyet sınavlarında düşük notlar aldım. *(Kalkıp kitabı ve programı masanın üzerine koyar. Sesi kısalmıştır)* Şey, şu Emily Meisenbach'la aranız nasıl?

JİM Ah, şu taş... kafalı ha!

LAURA Ona neden öyle dedin?

JİM Öyleydi de ondan.

LAURA Artık onunla... şey, çıkmıyor musun?

JİM Onu asla görmüyorum.

LAURA Yılıktaki özel kısımda nişanlandığınızı yazmışlar.

JİM Biliyorum, fakat beni etkilemeyi başaramadılar... o balonla!

LAURA Değil miydi, yani gerçek?

JİM Sadece Emily'nin tatlı rüyasında!

LAURA Ya...

Pr. Perdesinde Yazı:

"Liseden beri ne yapıyorsun?"

(Jim, bir sigara yakar ve serbestçe dirseklerine dayanarak yere uzanır. Laura'ya da sıcak ve iç gıcıklayıcı bakışlar atar ki, bunlar onun yüreğinde hoplamalara neden olur. Laura masanın yan başında durmaktadır; iç dünyasındaki yangını bastırmak için de sırça hayvanlardan birisiyle oynamaya başlar)

JİM *(Sigarasından birkaç nefes çektikten sonra)* Liseden beri neler yaptın?

(Laura onu duymamış gibidir)

Ha?

(Laura ona bakar)

Liseden sonra neler yaptığımı sordum, Laura?

LURA Fazla bir şey yapmadım.

JİM Şu koca altı yıl boyunca bir şeyler yapıyor olmalısın.

LAURA Evet.

JİM Öyleyse, mesela neler?

LAURA Ticaret Koleji'nde İşletme dersi aldım...

JİM Nasıl gitti?

LAURA Şeyy, çok şey... yani... bırakmak zorunda kaldım... midemi bulandırıyor...

(Jim kibarca güler)

JİM Ya şimdi ne yapıyorsun?

LAURA Fazla bir şey yapmıyorum. Ah, lütfen sadece oturduğumu da sanmayın! Sırça koleksiyonum epey vaktimi alıyor. Cam öyle bir şey ki ona çok özen gösterilmeli.

JİM Ne dedin... cam mı?

LAURA Koleksiyon dedim... benim var da...

(Boğazını temizler ve başını çevirir, çok utanmıştır)

JİM *(Aniden)* Tahminime göre senin sorunun ne biliyor musun? Aşağılık kompleksi! Ne olduğunu biliyor

musun? Ne zaman ki bir insan kendi değerini düşürür, işte o zaman ona öyle derler. Çok iyi biliyorum bunu, çünkü bende de vardı. Ama benimki görünüşe göre seninki kadar ilerlemiş değildi. Güzel konuşma kursuna gidinceye kadar da devam etti. Orda sesimi geliştirdim ve bilim için nasıl bir davranış geliştirmem gerektiğini de öğrendim. Ondan önce kendimi herhangi bir konuda çok başarılı olacak gibi hiç görmiyordum! Daha önce hiç ders almadığım halde, bir arkadaşımın dediğine göre, insanları bir profesyonel kişiden daha iyi analiz edebiliyordum. Gerçekten de öyle olduğumu iddia etmiyorum, ama insan psikolojisini çok iyi anlıyorum, Laura! *(Cikletini çıkarır)* Affedersin, Laura. Tadı geçtikten sonra derhal çıkarırım da. Şu kâğıt parçasına saracağım. Ayakkabılara nasıl yapıştığını çok iyi bilirim. *(Kâğıda sarıp, cebine koyar)* Evet, işte senin ana sorunun da bu. Kendine bir kişi olarak güvenin az. Kendine yeteri kadar inanmıyorsun. Bunları, söylediklerinden ve bazı gözlemlerimden çıkartıyorum. Örneğin, şu okuldayken, bacaklarındaki demirlerin şakırdamaları... Diyorsun ki, o yüzden okula gelmek senin için bir kâbusa dönüşmüş. Ne yaptığını görüyor musun? Okulu bıraktın, bir çift demir yüzünden kendi eğitiminden vazgeçtin, oysa en azından ben söyleyebilirim ki öyle bir şeyin yoktu bile! Bir parça fiziksel aksaklığın var, bütün derdin bu. Farkında bile olması çok zor. Hayalinde binlerce kez büyütmüşsün! Sana en yararlı tavsiyem ne biliyor musun? Kendini bazı hususlarda oldukça üstün farz etmelisin!

LAURA Hangi yönden?

JİM Canım, insan canlıdır, Laura! Şöyle bir etrafına bak. Ne görüyorsun? Dünya dolusu alelade insan! Hepsî doğmuş ve hepsi de bir gün ölecek! Hangisinde senin onda birin kadar yetenek var? Ya da benim! Ya da söz gelimi, başkasının... Tanrım!

Herkes en az bir konuda yücelebilir, bazıları ise birden fazla konuda! *(Farkında olmadan aynada kendisini süzer)* Bütün yapman gereken senin hangi konuda yetenekli olduğunu keşfetmen! Beni ele alalım, mesela. *(Aynada kravatını düzeltir)* Benim ilgi alanım elektro-dinamik. Gece okulda radyo tamirciliği dersi alıyorum, Laura, hem de oldukça sorumluluk isteyen bir işte çalıştıktan sonra. Hem o kursu alıyorum hem de güzel konuşma dersini.

LAURA Yaaaa!

JİM Çünkü televizyonun gelecek vaat ettiğine inanıyorum! *(Laura'ya sırtını döner)* Umarım ona ayak uydurabilirim. İşte bu yüzden de alt basamaktan başladım. Dahası, şu anda bile, gerekli bütün ilişkileri kurmuş bulunuyorum. Hem de tam gaz... *(Gözleri parlar)* Bilgi... yallah! Para... yallah! ...ve güç! İşte demokrasinin temelini teşkil eden üçgen!

(Tavrı inandırıcı bir şekilde coşkundur. Laura onu izlemektedir, utangaçlığı dehşet içindeki yüzünde kaybolmuştur bile. Jim'in ağzı kulaklarına varır, aniden)

Kendimi fazla beğendiğimi sanıyorsun, değil mi?

LAURA Haaayır ben...

JİM Peki ya sen? Biraz daha fazla ilgini çeken bir şeyin yok mu?

LAURA Şeyy, var elbet, dediğim gibi sırça hayvan koleksiyonum var.

(Mutfaktan kahkaha sesleri gelir)

JİM Ne dediğini pek anlamış değilim. Ne tür sırça bunlar?

LAURA Camdan yapılan küçük parçalar, çoğunlukla da süs eşyaları! Çoğunluğu camdan yapılan küçücük hayvanlar, dünyadaki en küçük varlıklar. Annem ona "Sırça Hayvan Koleksiyonu" adını taktı. İşte bunlardan bir tanesi, eğer görmek istersen tabii... Bu en yaşlılarından biri. Yaklaşık onuç yaşında.

(Müzik: "Sırça Hayvan Koleksiyonu")

(Jim elini uzatır)

Aman dikkat et... nefes alınca bile kırılabilir!

JİM Almasam daha iyi olacak. Pek sakarımdır da...

LAURA Haydi al. Bunu sana emanet edebilirim! (Laura hayvanı, Jim'in avucunun içine koyar) İşte oldu... kibarcaca tutun onu. Işığa doğru kaldırın, ışığa bayılır! Işığın onda nasıl da yansıdığını görüyo musunuz?

JİM Işıldıyor... gerçekten!

LAURA Birini diğerinden ayırmamam lazım ama, bunu daha çok seviyorum.

JİM Bunun ne gibi özelliği var ki?

LAURA Alnındaki tek boynuzu fark etmedin mi?

JİM Tek boynuzlu atımsi bir şey bu, "Unicorn" galiba?

LAURA Hımmm.

JİM Unicornların modern dünyada nesilleri tükenmemiş miydi?

LAURA Biliyorum!

JİM Zavallı ufaklık, canı sıkılıyor olmalı.

LAURA (Gülümser) Şey, sıkılıyorsa da belli etmiyor. Rafın üstünde boynuzu olmayan atlarla birlikte yaşıyor, pek de iyi geçiniyorlar gibi, şikâyetleri yok.

JİM Sen nerden biliyorsun?

LAURA (Yavaşça) Aralarında bir kavga çıktığına şahit olmadım!

JİM (Güler) Hiç tartışma yok, ha? Elbette, önemli bir işaret bu! Nereye koymalıyım?

LAURA Masaya koyuver. Arada bir manzara değiştirmekten pek hoşlanırlar!

JİM Yaa, demek öyle, pekâlâ (Sırça hayvanı masanın üzerine koyar, sonra kollarını kaldırıp, gerinir) Bak gerinince gölgem ne kadar da büyüdü!

LAURA Aman Tanrım, evet... bütün tavanı kapladı!

JİM (Kapıya gider) Sanırım yağmur dindi. (Yangın merdiveni çıkışındaki kapıyı açar, dışarıdan gelen müzik, dans müziğine dönüşür) Müzik nereden geliyor?

LAURA Sokağın sonundaki Cennet Dans Salonu'ndan.

JİM Ne dersin, halıyı biraz eskitsek mi, Bayan Wingfield?

LURA Şey, ben...

JİM Yoksa listeniz dolu mu? Dur bir bakayım. (Hayali bir kart alır eline, bakar) Amanın, bütün randevular da dolu. Birinin ismini silip, benimkini yazacağım. (Vals müziği: La Golondrina)

Oooo, hem de vals başladı! (Önce kendi kendine bir döner, sonra kollarını Laura'ya uzatır)

LAURA (Nefes nefese) Ben... dans edemem ki!

JİM Yine başladık, şu aşağılık kompleksi!

LAURA Hayatım boyunca hiç dans etmedim ki!

JİM Haydi, deneyiver!

LAURA Ya ayağına basarsam..

JİM Camdan değilim ya.

LAURA Nasıl... nasıl... başlayacağız?

JİM Kendini bana bırak. Kollarını kaldır biraz.

LAURA Böyle mi?

JİM (Onu kollarının arasına alır) Biraz daha yukarı. Tamam. Şimdi gerilme, önemli olan gevşemektir.

LAURA (Nefes nefese güler) Mümkün mü?

JİM Olur olur.

LAURA Korkarım beni kıvıldatamayacaksın!

JİM Nesine bahse girersin?

(Kızı kucakladığı gibi savurur)

LAURA Aman Tanrım, gerçekten de yapabiliyorsun!

JİM Kendini tamamen bırak Laura, sadece kendini bana bırak.

LAURA Tamam...

JİM Haydi!

LAURA ...deniyorum!

JİM O kadar sert değil... kendiliğinden!

LAURA Biliyorum ama...

JİM Omurganı gevşet! İşte böyle, şimdi daha iyi.

LAURA Oluyor mu?

JİM İyi, çok daha iyi! (Odanın içinde yarım yamalak dolanurlar)

LAURA Ahh, ne güzel!

JİM Hah, hah, haaa!

LAURA Aman, Tanrım!

JİM Hah, hah, haaa...

(Aniden masaya çarparlar, sırça hayvan heykelciği yere düşer. Jim dansı bırakır)

Neye çarptık?

LAURA Masaya.

JİM Bir şey düştü mü? Sanırım...

LAURA Evet.

JİM İnşallah şu tek boynuzlu at değildir!

LAURA O. *(Almak için eğilir)*

JİM Eyvahlar olsun. Kırılmış mı?

LAURA Şimdi diğer atlara benzemiş.

JİM Şeyini mi kaybetti?

LAURA Boynuzunu! Önemli değil. Belki de bunda bir keramet vardır.

JİM Beni hiç affetmeyeceksin. Şeydi... değil mi, en sevdiğin parça?

LAURA Öyle çok da fazla favorim yoktur. Sorun da değil, hani. Camdır, kolaylıkla kırılır. Ne kadar dikkat edersen et. Trafığın sarsıntılarında raftaki şeyler aşağı düşüyor.

JİM Yine de buna sebep olduğum için çok üzüldüm.

LAURA *(Gülerek)* Onun bir ameliyat geçirdiğini düşüneceğim. Boynuzu alındı ki daha az kırıcı görünsün!

(İkisi de güler)

Şimdi, boynuzu olamayan atların arasında, kendisini evinde hissedecek.

JİM Hah, haha, haa, çok komik! *(Birden ciddileşir)* Sende güldürü yeteneği de varmış, buna sevindim. Şey, biliyor musun, sen... yani şey... çok farklısın! Bildiğim herkesten çok ama çok farklısın! *(Sesi yumuşar ve diğer gularını söylemede çekingen davranır)* Sana bunu söylediğim için beni kınamazsın değil mi?

(Laura öylesine utanmıştır ki, sesi çıkmaz)

Yani, içimden geldiği gibi, sıcak ve samimiyetle...

(Laura utangaç, başını sallar, uzaklara bakar)

Beni öyle düşüncelere itiyorsun ki, yani nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Genelde neyi nasıl söyleyeceğimi çok iyi bilirim. Fakat, bu öyle bir şey ki, nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum!

(Laura boğazına dokunur ve onu temizler, elindeki kırık Unicorn'u çevirir. Jim'in sesi daha da yumuşar)

Sana çok güzel olduğunu söyleyen oldu mu hiç?

(Sessizlik, müziğin sesi artar. Laura yukarıya bakarken, "hayır" anlamında başını sallar)

Yani, sen çok güzelsin! Herkesten çok farklısın. Farklılık daha da iyi...

(Sesi alçalıp, boğuklaşır. Laura döner, bu yeni duygularından dolayı neredeyse düşüp bayılacaktır)

JİM *(Devamlı)* Kız kardeşim olmanı çok isterdim. Sana kendine güvenmenin yollarını öğrettirdim. Farklı insanlar diğerlerine benzemezler, fakat farklı olmaktan dolayı da utanılacak bir şey yoktur. Çünkü diğer insanlar da o kadar mükemmel değillerdir. Ama sen yüz kez, bin kez daha değerlisin. Sen bir kere birsin! Onlar bütün dünyayı dolaşırlar. Sen ise burada durursun. Onlardan her yerde bulunur, ama sen sen farklısın, çünkü sen patlıcansın!

Pr. Perdesinde Görüntü: "Patlıcan"

(Müzik değişir)

LAURA Fakat patlıcan güzel bir şey değil ki..

JİM Ama sana uyuyor, çünkü sen farklısın ve çok da güzelsin!

LAURA Hangi bakımlardan güzelim?

JİM Her bakımdan... inan bana! Gözlerin... saçın... hepisi güzel! Ellerin güzel! *(Uzanıp ellerini tutar)* Yemeğe davet edildiğimden dolayı iyi davranmam gerektiği için bunları söylediğimi sanma. Onu da yapabilirim! Senin için bir rol kesebilirim Laura; ve samimi olma-

dan pek çok güzel şeyler de söyledim. Fakat bu... şimdi samimiyim. İçimden gelerek konuşuyorum. Sadece, aşâğılık duygusu yüzünden insanlara karşı tuhaf davrandığımı keşfetmiş bulunuyorum. Birisi senin güvenini geri kazanmana yardım etmeli ve senin utangaçlık yerine kendinle gurur duymanı sağlamalı. Birisi, Laura seni... öpmeli!

(Eli yavaşça kızın kolundan yukarıya, omuzlarına doğru kaymaya başlar. Çalgılar daha hızlı vurmaya başlamıştır. Aniden kızı kendisine doğru döndürür ve dudaklarından öper. Kızı bıraktığında, Laura yüzünde şaşkın ve mutlu bir ifadeyle kanepeye çöker. Jim uzaklaşır ve cebinde sigara aramaya başlar)

Pr. Perdesinde Yazı: "Bir hediye"

Kör şeytan!

(Sigarayı yakarken, kızın gözlerine bakmamaya çalışır. Mutfaktan, Amanda'nın genç kız gibi şuh bir kalkkaha atıldığı duyulur. Laura yavaşça kalkıp elini açar. Elinde hâlâ kırık cam hayvan vardır. Ona şefkatle bakar, şaşkın bir ifade vardır yüzünde)

Kör şeytan! Bunu yapmamalıydım... epey aşırı gittim. Sigara içmiyorsun, değil mi?

(Kız döner, gülerken ona bakar. Adeta soruyu duymamış gibidir. Oğlan çekingen bir tavırla, onun yanına oturur. Kız ona bakar, sessizce beklemektedir. Jim kasten ve yüksek sesle öksütürerek biraz uzaklaşır. Kızın hissettiklerini fark etmiş ve biraz da rahatsız olmuştur. Kibarca konuşur)

Şey ister miydin... nane şekeri?

(Kızın onu işittiği bile yoktur, ama gözleri daha da sevinçle parlar)

Nane şekeri, ya da nefes kokusunu alan şeyler can simidi... Cebim sanki bir eczane gibidir... nereye gidersem gideyim... (Ağızına bir nane atar. Sonra onu yutar. Sakin ve malicup bir şekilde konuşur) Laura, biliyor musun, eğer senin gibi bir kardeşim olsaydı,

Tom'un yaptığının aynısını yapardım. Arkadaşlarımı getirir, onu tanıştırdım. Elbette doğru dürüst olanlarını... onun kadrini bilebilecekleri. Yalnız, Tom, benim hakkımda yanıldı. Belki de bunu söylememeliyim. Benim buraya davet edilişimin arkasında belki de bu niyet yoktur. Fakat, ya olsaydı? Bunda bir yanlış da yok. Bu konuda tek sorun... ben yapılması gereken doğru şeyi... yapacak pozisyonda değilim. Telefon numaranı alıp, arayacağımı söylerim. Ama gelecek hafta telefon edip, dışarı çıkmayı isteyemem. Düşündüm ki, sen belki de yanlış anlarsın, bu yüzden bunları açıklamak istedim. Duygularını incitmek istemem...

(Sessizlik. Yavaşça, çok yavaşça, Laura'nın bakışı değişir. Gözlerini oğlankinden ayırıp, elindeki hayvana çevirir. Amanda ise mutfaktan yeni bir kalkkaha savurur)

LAURA (Bitkin) Sen... bir daha... gelmeyecek misin?
JİM Hayır, Laura. Gelemem. *(Kanepeden kalkar)* Ben de tam bunu açıklamak istiyordum. Benim takıntım var. Laura, devamlı çıktığım biri. Betty adlı bir kızla devamlı çıkıyoruz. O da senin gibi ev kızı; ve Katolik, ve İrlandalı ve pek çok konuda da iyi anlaşıyoruz. Geçen yaz ay ışığında bindiğim bir tekne turunda, Alton'da, "Majestik" adlı teknede tanıştık. Şey, daha ilk bakışta, birbirimize âşık olduk!

P. Perdesi Yazısı: "Aşk!"

(Laura düşecek gibi olur ve kanepeye tutunur. Jim fark etmez, şimdi kendine gelmiştir)

Âşık olunca tekrar kendime geri döndüm!

(Öne doğru yayılan, kanepeye da tutunan Laura zorlukla ayakta durabilmektedir. Fakat Jim farkında değildir, ondan çok uzaklardadır)

Aşkın gücü gerçekten de oldukça büyük! Aşk öyle bir şey ki Laura, tüm dünyayı değiştiriyor.

(Firtına dinmeye başlayınca Laura da kendine gelir biraz.)

Jim de yeniden onu fark eder)

Betty'nin halasının hastalanacağı tuttu, haberi alır almaz Centralia'da aldı soluğu. Tom da bu arada beni yemeğe davet edince, ben de daveti kabul ettim. Nereden bilebilirdim ki, sen... şey ben ve sen... *(Birden durur) İşte, kör Şeytan!*

(Kendini gerisin geri kanepeye atar. Şamdandan gelen ışık Laura'nun yüzünü yalar. Çaresizlik içindedir. Jim durumunun farkında olur. Endişelenmiştir)

Senin de bir şeyler söylemeni bekliyorum.

(Titreyen dudaklarını ısırır kız, sonra da cesaretini toplar. Sırça hayvanı tuttuğu elini tekrar açar. Soura oğlanın elini alıp kendi seviyesine kaldırır. Dikkatlice Unicorn'u Jim'in eline koyar, sonra kapatır)

Sen ne... niçin öyle yapıyorsun? Bunu bana mı veriyorsun? Laura?

(Laura başını olumlu sallar)

Niçin?

LAURA Bir hediye..

(Laura sallanarak kalkıp gramofonun yanına gider ve kurmaya başlar)

Pr. Perdesi Yazıtı:

"İşler öylesine berbat bir hal aldı ki!

Ya da

P. Perdesi Görüntüsü: Görücü keyifle el sallıyor!"

(Bu sırada Amanda şen şakrak oturma odasına girer. Meyve suyu dolu eski tür bir sıralı ve bir tabak bademli kurubiyeye vardır elinde. Tabanın etrafı altın işlemeli, üzerinde de bir köpek resmi vardır)

AMANDA Hey, hey, hey! Yağmurdan sonraki hava ne kadar güzel, değil mi? Çocuklar size biraz serinletici içecek hazırladım.

(Keyifle Jim'e döner)

Jim, limonatayla ilgili şu eski şarkıyı biliyor musun?

Limonata, limonata

Gölgelerde yapılır.

Karıştırdıkça tatlanır

İçince yaşlı kızlar, canlanır!

JİM *(Zoraki) Hah... ha! Hayır, ilk defa duyuyorum.*

AMANDA Hey, Laura, çok ciddi görünüyorsun!

JİM Ciddi şeyler konuşuyorduk da..

AMANDA İyi! Şimdi daha yakından tanışıyorsunuz!

JİM *(Kararsız) Hah... ha! Evet.*

AMANDA Siz şu modern gençler, bizim kuşaktan daha ciddi şeylerle meşgulsünüz. Kızken ben pür neşeydim.

JİM Pek de değişmemişsiniz, Bayan Wingfield.

AMANDA Bu akşam, yeniden canlandım! Ortamın neşesi, Bay O'Connor! *(Başını arkaya atıp, şulı bir kahkaha atarken limonatayı da saçar etrafa)* İşte, kendimi vaftiz ettim!

JİM Bırakın da yardım edeyim.

AMANDA *(Sürahiyi yere koyar)* İşte oldu. Bir miktar Marskino kirazımın olduğunu fark ettim. Onları da limonataya kattım!

JİM O kadar zahmete katlanmasaydınız, Bayan Wingfield.

AMANDA Zahmet mi? Zahmet ha? Yok canım, çok keyifliydi. Mutfakta ara sıra koyverdiğimi duymadınız mı? Bahse girerim ki kulaklarınız patlamıştır. Sizi kendine ayırıp, bizden bu kadar uzun süre sakladığı için Tom'un da dersini verdim! Sizi buraya çok daha önceleri getirmeliydi. Neyse, şimdi burayı bildiğinize göre, daha sıkça gelmenizi beklerim. Sadece ara sıra değil, her zaman. Ah, birlikte pek keyifli günler geçireceğiz! Onların gelişini hissediyorum. Hummm, sadece o havayı içinize çekin. O kadar taze; ve ay da o kadar güzel ki! Ben tekrar geri döneceğim... gençlerin bulunduğu yerde kendimin nerede olması gerektiğini çok iyi bilirim, özellikle de ciddi konular konu-

şulurken!

JİM Ah, gitmeyin, Bayan Wingfield. İşin aslı şu ki, gitmek üzereyim.

AMANDA Gitmek mi, şimdi mi? Şaka yapıyor olmalısınız.

Şey, daha akşamın başlangıcındayız, Bay O'Connor.

JİM Yani, siz de bilirsiniz ki....

AMANDA Yani genç bir işadamı olduğunuzu ve işadaminin saatlerine uygun hareket etmesi gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz? Bu akşam için erken gitmenize izin veriyoruz. Bir şartla ki gelecek sefere daha uzun kalacaksınız. Hangi akşam sizin için daha uygun? Siz çalışanlar için cumartesi akşamı en uygunu değil mi?

JİM Birkaç tane nöbet saatim var kurulacak, Bayan Wingfield. Biri sabah, diğeri de geceyarısı!

AMANDA Ne kadar da hırslıymışsınız! Gece de çalışıyorsunuz, ha?

JİM Hayır, hanımefendi, iş değil ama Betty!
(Özellikle şapkasını abnaya gider. Cennet Dans Salonundaki müzik daha ağır ton bir vals çalmaya başlar)

AMANDA Betty? Betty? Kim bu... Betty?
(Gökte kulakları sağır eden bir gürlleme sesi patlar)

JİM Şey, sadece bir kız. Devamlı çıktığım biri!
(Tatlı tatlı gülümser. Yağmur boşanır)

Pr. Perdesi Görüntüsü: "Sağnak yağmur"

AMANDA (Nefesini sonuna kadar kullanarak) Haaaa... ciddi bir ilişki mi bu, Bay O'Connor?

JİM Haziran'ın ikinci pazarında evleniyoruz.

AMANDA Tom, sizin evlenmek üzere nişanlandığınızı söylememişti.

JİM Depodakilerin henüz hiçbir şeyden haberleri yok. Nasıl olduğunu bilirsiniz. Hemen insanı Romeo ve... şey diye çağırırlar. (Aynanın karşısında durup, şapkasını giyer. Şapkanın kenarlarını düzeltir, özene bezene ortasını parmağıyla eğer. Bayağı havali olmuştur)

Muhteşem bir akşamdı, Bayan Wingfield. Sanırım Güney misafirperverliği dedikleri buymuş.

AMANDA Pek de bir şey değildi.

JİM Umarım, yedi-kaçtı durumuna düşmem. Fakat Betty'e söz verdim, onu Wabash'daki duraktan alacağım. Benim şu düldüle atlayıp gidinceye kadar da onun treni istasyona varmış olur. Bazı bayanlar bekletilince çok üzülürler.

AMANDA Evet, biliyorum.... kadınların işkencesi bu! (Elini uzatır) Güle güle Bay O'Connor. Size şans diliyorum... mutluluk... ve başarılar! Bunları, elbette Laura için de diliyorum! İstemez misin, Laura?

LAURA Evet!

JİM (Laura'nın elini tutar) Allahaismarladık Laura. Şu hediyeni çok özel olarak saklayacağım. Sen de sana anlattığım tavsiyeleri sakın unutma. (Sesini yükseltip bağırır) Hoşça kal, Shakespeare! Tekrar sağ olun, bayanlar. İyi geceler!

(Gülümser ve zıplayıp dışarı çıkar. Hâlâ cesaretle gülmekte olan Amanda görücünün ardından kapıyı kapatır. Sonra, yüzünde şaşkın bir ifadeyle odaya geri döner. Laura da, o da birbirlerinin yüzüne bakmaya cesaret edemezler. Laura gramofonun başına çöküp, kırmaya başlar)

AMANDA (Zorla ıstıtılacak bir sesle) İşler de tersine gitmenin bir yolunu buluyor. Hâlâ gramofon çalabilmene inanmıyorum. Evet, bakınız efendim! Görücümüz de evlenmek için nişanlanmış! (Sesini yükseltir) Tom!

TOM (Mutfaktan) Efendim, anne.

AMANDA Bir dakika buraya gelsene. Sana müthiş komik bir şey anlatacağım.

TOM (Elinde bir badem kurabiyesi ve bir bardak limonatayla gelir) Görücümüz beyefendi gitmiş bile!

AMANDA Görücümüz beyefendi erkenden ayrıldı. Biz ne kadar da muhteşem bir oyun oynadın!

TOM Nasıl yani?

AMANDA Onun evlenmek üzere nişanlandığını söyleme-

din.

TOM Jim mi? Nişanlı mı?

AMANDA Biraz evvel öyle söyledi!

TOM Vay canına! Bunu bilmiyordum.

AMANDA Bana biraz tuhaf geldi.

TOM Tuhaflik bunun neresinde?

AMANDA Depodaki en yakın arkadaşımıdır, dememiş miydin?

TOM Öyle ama, nereden bilebilirdim ki?

AMANDA En yakın arkadaşın nişanlanıyor, yakında evlenecek ve sen biliyorsun ha?

TOM Depo, çalıştığım yer, insanlar hakkında bilgi topladığım yer değil.

AMANDA Başka yerlerden de haberin yok zaten! Rüya da yaşıyorsun; hayaller üretiyorsun!

(Tom kapıya gider)

Yine nereye?

TOM Sinemaya gidiyorum.

AMANDA Elbette, bizi enayi yerine koyduktan sonra. Bütün gayretler, hazırlıklar, masraflar! Yeni yer lambası, halı, Laura'ya elbise! Ne için bütün bunlar? Bir başka kızın nişanlısını ağırlamak için! Sinemaya git, hemen! Bizi düşünme sakın, terk edilmiş bir anne, evde kalmış bir kız kardeş, sakat ve işsiz! Hiç kimse nin kendi bencil zevklerinin arasına girmesine izin verme! Haydi git, git, git haydi sinemaya!

TOM Pekâlâ, gideceğim! Ne kadar çok bencilliğimden söz edersen o kadar erken gideceğim. Sinemaya da gitmeyeceğim!

AMANDA Git öyleyse! Aya git istersen, seni gidi bencil, hayalperest seni!

(Tom elindeki bardağı yere çalar. Kapıyı çarpıp, yangın merdivenine fırlar. Laura korkudan çığlık atar. Dans salonunun müziği daha da yükselir. Tom yangın merdiveninde, trabzana tutunup kalır. Bulutların arasından çıkan ay onun yüzünü aydınlatır)

Pr. Perdesinde Yazı "Haydi eyvallah!"

(Tom'un kapanış konuşması içerde olup bitene göre ayarlıdır. İçerden sesleri işitemeyiz ama, Amanda'nın kanepede tostoparlak olmuş Laura'ya rahatlatıcı bir konuşma yaptığını anlarız. Annesinin sesini duymadığımız için, Laura'nın aptallığından kurtulduğunu anlayamayız, ama yüzüne vuran ışıktan gururunu koruduğunu ve yüzüne üzüntülü bir güzelliğin geldiğini anlayabiliriz. Laura'nın saçları konuşma boyunca yüzünü kapatır, ancak son kısmında başını kaldırıp, saçlarını eliyle düzeltir ve annesine gülümser. Amanda'nın kızını teselli ederkenki tavırları yavaş, gösterişli, sanki dans edercesinedir. Konuşmasının sonunda Amanda kocasının resminin önüne gelip bir kez daha bakar... sonra gergilerin arkasından kaybolur. Tom'un konuşmasının sonunda ise Laura mumları söndürerek oyunu bitirir)

TOM Aya gitmedim, daha uzaklara gittim... İki yer arasındaki en uzak mesafeyi dört kez katettim. Bir ayak kabı kutusunun üzerine yazdığım bir şiirden birkaç gün sonra işimden atıldım ve Saint Louis kentini terk ettim. Bu yangın merdivenini son defa indikten sonra, uzayın sırlarını hareket halinde yakalayabilmek için babamın ayak izlerini takip etmeye başladım. Oldukça uzun seyahatlere çıktım. İçinden geçtiğim kentler sanki ölü yapraklara benziyordu. O yapraklar ki renkliydiler, ama dallarından koparılmışlardı bir kere. Bir yerlerde konaklayabilirdim. Ama peşinde olduğum bir şey vardı. Farkında olmadan üzerime geliyor, beni ansızın yakalıyordu. Belki tanıdık bir müzik. Belki de camdan bir parça. Yabancı bir kentteyim belki de, gece yarısı sokaklarda, yol arkadaşı bulmadan önce. Işıkları yanan bir parfüm dükkanının vitrininin önünden geçiyorum. Pencerede renkli camdan yapılmış şişeler var, küçük şeffaf şişeler, cici-

li, bicili, sanki gökkuşağı yere inmiş gibi. Sonra aniden kız kardeşim omuzuma dokunur. Geriye dönüp gözlerinin içine bakarım. Ah, Laura, Laura... Seni geride bırakmak istedim ama, ben sandığından daha da bağlıyım sana! Bir sigara yakarım, sokağı geçerim, sinemaya ya da bir bara takılırım, içki alırım, en yakınımdaki yabancıyla konuşurum... şamdanımı söndürecek olan herhangi bir konudan takılırım.

(Laura mumları söndürmek için eğilir)

Bugünlerde dünya şimşeklerle aydınlanıyor! Şamdanını söndür Laura... haydi eyvallah!...

(Laura mumları söndürür)

PERDE

İstanbul, Aralık 1998

TENNESSEE WILLIAMS

THE GLASS MENAGERIE